

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za sociologiju

DIPLOMSKI RAD

**FORMIRANJE IDENTITETA KVARTA NA PRIMJERU ZAGREBAČKE
TREŠNJEVKE**

Studentica: Ivana Fabrični

Mentorica: doc. dr. sc. Jana Vukić

Zagreb, rujan 2017.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Kvart.....	3
2.1. Mentalna slika kvarta.....	4
2.2. Prostorni identitet.....	5
2.3. Zajednica.....	7
3. Zagrebački kvart Trešnjevka.....	8
3.1. Kratka povijest Trešnjevke.....	10
3.2. Centar za kulturu Trešnjevka.....	13
4. Metodologija istraživanja.....	14
5. Rezultati i interpretacija rezultata.....	17
5.1. Mentalna mapa Trešnjevke.....	17
5.2. Što je kvart Trešnjevka?.....	18
5.3. Simboli Trešnjevke.....	20
5.4. Trešnjevka kroz povijest.....	24
5.5. Susjedstvo na Trešnjevci.....	26
5.6. Kvaliteta života na Trešnjevci.....	28
5.6.1. Društveni i kulturni život.....	30
5.7. Centar za kulturu Trešnjevka.....	31
6. Rasprava.....	34
7. Zaključak.....	37
8. Literatura:.....	39
9. Sažetak.....	41
10. Summary.....	41
11. Prilozi.....	42
11.1. Prilog 1. – Nacrt intervjua.....	42
11.2. Prilog 2 – Plan promatranja.....	43
11.3. Prilog 3 - Upitnik.....	44

1. Uvod

Svjedoci smo velikih promjena koje su zahvatile suvremeno društvo zahvaljujući procesima globalizacije, a naročito razvoja tehnologije koja je drastično promijenila ljudske živote. U današnje vrijeme većina svjetskog stanovništva živi u gradovima i taj broj urbanog stanovništva svakodnevno raste. Još 20-ih i 30-ih godina prošlog stoljeća čikaška škola utrla je put razvoju urbane sociologije pred kojom se našao težak zadatak kako objasniti novonastale promjene sve veće urbanizacije društva. Globalizacija i modernizacija¹ društva uvela je i promjene u samom prostoru. Te promjene vidljive su u našoj svakodnevici i u prostoru koji svakodnevno koristimo.

Mnogi sociolozi, antropolozi i geografi bave se temama transformacije prostora i posljedicama tih utjecaja na pojedince, svakodnevni život, zajednicu i lokalni identitet. Danas kada je globalizacija zahvatila sve vidove naših života zanimljivo je vidjeti na koji način se to odrazilo u lokalnome prostoru. Manuel Castells prostor smatra jednom od osnovnih dimenzija ljudskog života. U svojoj teoriji umreženog društva Castells razlikuje *prostor mjesta* od *prostora tokova*, odnosno, pojednostavljeno rečeno lokalno od globalnog. Prostor tokova predstavlja globalnu razinu današnjeg umreženog društva, a obuhvaća sve elektroničke impulse, čvorove i središta te prostornu organizaciju menadžerskih elita. Međutim, i Castells ističe kako prostor tokova nije lišen mjesta budući da i dalje ljudi žive upravo u mjestima. Temom mjesta bavio se i francuski antropolog Marc Augé te slično kao i Castells uvodi pojmove *antropološkog mjesta* i *nemjesta*. Globalizacija, modernizacija i razvoj tehnologije, prema Augéu, stvara nemjesta koja su, kako ih on naziva, prava mjera našeg doba. Nemjesta za razliku od antropološkog mjesta ne posjeduju ni identitet, ni povijest ni odnose.

Polazeći od teze da su prostor i društvo međusobno povezani i isprepleteni jer jedno utječe, oblikuje i mijenja ono drugo, i obrnuto, u ovom radu se raspravlja o kvartu kao lokalnom prostoru, odnosno prostoru mjesta i antropološkom mjestu. Kwart je lokalni prostor u kojem ljudi žive i kojeg svakodnevno koriste. Pojedinci korištenjem tog prostora i iskustvom svakodnevnog života u tom prostoru stvaraju i izgrađuju subjektivno iskustvo grada, odnosno kvarta. Kwart zbog toga posjeduje svoju povijest, značenje i identitet. O

---

¹ Termin globalizacija danas ima široku upotrebu, a obuhvaća različite pojave i procese međunarodnog povezivanja na različitim područjima poput ekonomskog, političkog itd. Modernizacija je također jedan od procesa koji obuhvaća uvođenje novih tehnika, načina života itd. Postoje brojne teorije i tumačenja modernosti, primjerice Giddensova teorija o kasnoj modernosti i Baumanova o tekućoj modernosti. Vidi više u: *Consequences of Modernity* (Giddens, 1990), *Liquid Modernity* (Bauman, 2000). O specifičnostima modernizacije (ili množine modernizacija) u Hrvatskoj vidi Rogić (1999, 2000, 2011 i dr.).

kvartu je pisao i profesor Ognjen Čaldarović kao posebnom, izdvojenom entitetu koji za svoje stanovnike ima određenu vrijednost i važnost.

U ovom radu istraživali smo zagrebački kvart Trešnjevku kao jednu od najvećih i najnaseljenijih četvrti u Zagrebu. Izabrali smo Trešnjevku upravo zbog njenog zanimljivog položaja i povijesti. Trešnjevka je specifična jer se u njoj spaja staro i novo, odnosno ona je svojevrsni arhitektonski mozaik povijesti i suvremenosti.

Identitet Trešnjevke istraživali smo kroz dva aspekta – prostorni i simbolički. Prostorni aspekt smo istraživali pomoću mentalne mape Kevina Lyncha gdje smo pokazali kako stanovnici koriste i vide prostor Trešnjevke. Kroz simbolički aspekt smo istraživali emocionalnu, kulturnu i društvenu vrijednost koju Trešnjevka ima za svoje ispitanike.

2. Kwart

Kao što smo već spomenuli, globalizacija i modernizacija uzroci su društvenih promjena, ali ne isključivo na ekonomskom i političkom planu, već i u svakodnevnom životu, a tako i u prostoru koji svakodnevno koristimo. Mnogi sociolozi, antropolozi i kulturni geografi bave se promjenama i transformacijama prostora, i sve češće se govori o promjenama samih gradova, a time i kvartova. Suvremena urbana sociologija se okreće tezi da postoji međuodnos između prostora i društva. „Društveni odnosi i prostor neraskidivo su povezani jer se svi društveni odnosi odvijaju u nekom prostoru, no dodatna značajka njihova odnosa je neprestana dinamička napetost zbog stalnog međusobnog utjecaja“ (Čaldarović 2015: 14). Upravo zato „grad nije objektivna danost nego proces“ (Gulin Zrnić 2009: 25) te stanovnici grada nisu samo pasivni promatrači. Oni su također i „graditelji grada jer u svojoj svakodnevici kreativno prisvajaju i preuređuju grad“ (ibid.). Ljudi „transformiraju prostor (materijalni, izgrađen, zadan, fizički) u mjesta (simbolička, identitetna)“ (Ursić 2009: 1139). Iako prostori tokova postaju dominantnim prostorima moći u suvremenom društvu, mjesta i dalje ostaju prisutna „sa svojom simbolikom, poviješću i „reprezentacijom“ tj. predstavljanjem u percepciji stanovnika“ (Čaldarović 2015: 195). Ona posjeduju identitet, određene specifičnosti i posebnosti koje su se skupljale kroz povijest. Iskustvo grada je „vođeno i njihovim individualnim percepcijama, mentalnim mapama i prostornim navikama.“ (Tonkiss 2005: 113)

Kada govorimo o kvartu, onda ga smatramo prostorom mjesta (Castells), odnosno antropološkim mjestom (Augé). Pojedinci korištenjem i provođenjem vremena u prostoru vežu za njega emocionalne vrijednosti te im ti lokaliteti „nisu više samo točke na shematiziranoj gradskoj mapi, nego postaju bliski, poznati, dragi, ugodni ili neugodni, a u tome se iskazuje subjektivno iskustvo grada“ (Gulin Zrnić 2009: 24).

Kwart je dio, odnosno područje grada kojeg određeni pojedinac smatra svojim. Prije svega, potrebno je razlikovati gradsku četvrt od kvarta. Gradska četvrt administrativna je jedinica čiji je osnivač grad (Zagreb), a kvart je izraz koji koriste građani za dio grada koji smatraju „svojim“ te imaju vlastitu predodžbu o tome što je njihov kvart. Granice kvarta se mogu, ali i ne moraju poklapati s granicama gradskih četvrti, te one nisu strogo propisane.

Prema istraživanju koje je proveo Centar za kulturu Trešnjevka, ispitanici su imali problema s definiranjem kvarta, ali usuglasili su se da kvart prije svega čine ljudi i infrastruktura. (Batina 2008: 7). Tako se možemo složiti da kvart tvore „ponajviše stanovnici

koji – različitim praksama koje su vidljive i u fizičkom prostoru – manifestiraju specifičan „duh grada“, živost ili umrtvljenost“ (Čaldarović 2015: 84). Kvartovi su za njihove stanovnike specifični i posebni, te ih oni doživljavaju različitima od drugih dijelova grada. No, ta različitost je prije svega individualna jer se ljudi vežu za određen prostor u kojem žive. Oni se prije svega identificiraju s njim, usvajaju ga kao „svoj“, uz njega ih vežu uspomene i prijašnja iskustva. Zbog svega toga, iako stanovnici svoj kvart doživljavaju specifičnim, „to ne mora primijetiti vanjski posjetitelj“ (Čaldarović 2015: 87). Budući da je ta različitost prije svega simbolička, možemo zaključiti da je „fizička dimenzija samo neophodan uvjet za razvitak „nečeg drugog“ – ona je samo fizička ljuštura (školjka) u kojoj se nešto može, a ne mora razviti“ (Čaldarović 2015: 86). Stoga kvartove možemo definirati kao „specifične prostorno-socijalne entitete („mjesta“) koji perzistiraju u memoriji svakog pojedinca. Socijalna komponenta im je daleko značajnija od fizičko-prostorne“ (Čaldarović 2015: 86). Također, kvart je „proizvod“ (Lefebvre). Njegovi stanovnici i arhitekti, tj. urbanisti „proizvode fizički okoliš koji zatim svjesno, ali i nehotično, „oplemenjuju“ svojim navikama, kulturom, praksama i običajima“ (Čaldarović 2015: 85).

Iako smo se u ovom radu orijentirali isključivo na stanovnike, treba spomenuti i ostala tri tipa aktera koji utječu, odnosno oblikuju prostor. Tako je Bassand uveo tipologiju urbanih aktera u kojoj su obuhvaćeni prostorni stručnjaci (urbanisti, arhitekti itd.), ekonomski stručnjaci (industrijska poduzeća, privredne organizacije, vlasnici gradskih zemljišta), politički akteri (lokalna i mjesna samouprava) i sami stanovnici. Ti stanovnici stvaraju vlastitu mentalnu sliku grada, ili, u ovom slučaju, kvarta.

2.1. Mentalna slika kvarta

Slično kako Augé govori o „poznavanju i spoznavanju, razumijevanju i memoriziranju grada kroz individualno kretanje gradom“ (Gulin Zrnić 2009: 24), tako Kevin Lynch govori o „mentalnim slikama grada“ koje stvaraju pojedinci kako bi se snalazili kroz prostor. Još je Benjamin Walter početkom 20. stoljeća govorio o gradovima kao „kompleksnim mjestima percepcije i sjećanja“ (Tonkiss 2005: 120). Prostori, zgrade i objekti imaju određena značenja za ljude koja nisu isključivo njihove službene i objektivne prirode. Grad se može čitati kao priču. Tako Kevin Lynch i govori o mentalnim mapama u svojoj knjizi „Slika jednog grada“. Mentalna slika grada osim što nam pomaže da se lakše snalazimo, ona također „može pružiti sirovinu za formiranje simbola i kolektivnih uspomena grupnih komunikacija“ (Lynch 1974: 5) te pružiti osjećaj emocionalne sigurnosti. Prema Lynchu slika čovjekove okoline sadrži tri

bitna elementa, a to su identitet, struktura i značaj. Pet osnovnih elemenata slike grada su: putovi, rubovi, područja, čvorišta i orijentiri. Putovi predstavljaju ona mjesta u gradu putem kojih se ljudi kreću, to su ulice, šetališta, biciklističke staze, željeznička pruga itd. Rubovi su zapravo granice koje odvajaju/razlikuju jedno područje od drugog ili teško ili lakše prohodne barijere. To mogu biti obale, zidine itd. „Ovi rubni elementi, premda ne tako dominantni kao putovi, su za mnoge ljude važan organizirajući faktor, naročito u ulozi održavanja na skupini uopćenih područja (...)“ (Lynch 1974: 41). Područja (distrikti) su četvrti, odnosno područja grada zaokružene kao cjeline koje imaju svoj posebni karakter. „Distrikti se uvijek raspoznaju iznutra, ali služe i kao vanjski orijentiri, ukoliko su vidljivi iz daljine“. (ibid.). Čvorišta su strategijske točke nekog grada, njegova žarišta. Oni mogu biti raskrižja, prekidi u transportu ili pak „jednostavno koncentracije, čiji značaj potječe od toga što se tu kondenzira neka djelatnost ili neka fizička karakteristika (...)“. (ibid.). Ona također mogu predstavljati fokus, odnosno biti simbolom tog područja. Orijetiri su fizički objekti koji se izdvajaju od ostalih objekata i služe kao svojevrsne točke orijentacije u prostoru. To mogu biti određene zgrade, tornjevi, brda, ili mogu biti trgovine, reklame, drveće, tj. sve što je vidljivo na lokalnoj razini.

2.2. Prostorni identitet

Sve te slike i percepcije određenog mjesta na kraju tvore njegov identitet. Prostorni identitet dio je kolektivnog identiteta koji čine svijest o zajedničkom prostoru, svijest o zajedničkoj povijesti i svijest o zajedničkoj kulturi (Crljenko 2008: 69). Drugim riječima, zajednička svijest o prostornom identitetu, u ovom smislu identitetu kvarta, obuhvaća „zajednički prostor, povijest i kulturu, materijalne komponente prostornog identiteta poput kulturnoga krajobraza ili arhitekture te nematerijalne komponente poput načina života i rada“ (Marković 2015: 73).

Kao što smo već spomenuli prostorni identitet je jedan od oblika kolektivnog identiteta, a odnosi se na percepciju prostora, odnosno na doživljaj prostora pojedinaca koji u njemu žive. Pojedinci koji žive na određenom prostoru dijele slično iskustvo, a to se odražava kroz osjećaj pripadnosti istome mjestu (Mirošević et al. prema Claval 2010: 81). Prema Mirošević et al. (2010) riječ je u subjektivnom strukturiranju prostora, a ono je omogućeno kroz imenovanje određenih lokacija i njihovih značajki, te kroz korištenje simbola. Tri temeljne razine prostornog identiteta su nacionalni, regionalni i lokalni identitet, ali može uključivati i kozmopolitski identitet, a često uključuje i uže poistovjećivanje s ulicom, četvrti itd.

Prostorni identitet kao dio kolektivnog identiteta je usko povezan i s individualnim identitetom. To pokazuje i rad Twigger i Uzzel (1996). Prema njima postoje 4 principa identiteta: razlikovanje, kontinuitet, samopoštovanje i samoučinkovitost. Prvi princip se odnosi na ljudsku potrebu za jedinstvenosti i razlikovanjem od drugih ljudi. Tako živeći na određenom mjestu osoba može smatrati sebe jedinstvenom i različitom od drugih koji žive na drugim mjestima. Drugi princip je kontinuitet u kojem je fizički okoliš referentna točka za prošle akcije i iskustva. Tako se, na primjer, stariji članovi zajednice ne žele odseliti jer su prošlošću vezani za to mjesto. Twigger i Uzzel (1996) prema Hormuth (1990) ističu kako odluka o preseljenju može predstavljati mjesto kao simbol starog „ja“, a novo mjesto simbol novog „ja“. Možemo zaključiti da je mjesto usko povezano s osobnim identitetom pojedinca kroz kontinuitet i promjenu. Treći princip je samopoštovanje, a odnosi se na pozitivnu evaluacije sebe ili grupe s kojom se identificiramo. Korpela (u: Twigger i Uzzel) pokazuje da okoliš može utjecati na samopoštovanje. Tako, na primjer, osoba koja živi u gradu bogate povijesti može osjećati ponos zbog toga. Posljednji princip je samoučinkovitost, a definiran je kao individualno uvjerenje u vlastite sposobnosti u rješavanju situacija. Tako će osjećaj samoučinkovitosti biti moguć ako mu to okolina ili olakšava ili barem ne smeta svakodnevnom životu. Živeći u okolišu kojem možemo upravljati osoba osjeća samoučinkovitost u svakodnevnom funkcioniranju.

Prostorni identitet ne možemo odvojiti od lokalne zajednice koja obitava na tom području. Još je Ferdinand Tonnies početkom 20. stoljeća uveo pojmove *Gemeinschaft* i *Gesellschaft*, odnosno zajednicu i društvo. Kao idealni tipovi, zajednicu karakterizira „tradicija, afektivna vezanost članova, prisnost bliskih kontakata, sigurnost i osobne veze, definirane uloge i zajedničke vrijednosti, a društva karakterizira racionalnost, formalnost, segmentiranost i neosobnost“ (Gulin Zrnić 2009: 26). U sociologiji se raspravljalo koliko je grad neprijateljski za zajednicu te koliko dezintegriira zajednicu kao takvu. Grad se doživljavao kao izolacijski i anonimn, koji pruža osjećaj usamljenosti, koji kida socijalne veze i koji je neprijateljski prema zajednici. S jedne strane ta veličina grada i sama gustoća naseljenosti kao i različitost koju je grad donio sa svojim razvojem doveli su do izolacije i otuđenja pojedinca, ali druge teorije ističu kako su upravo ti faktori bili zaslužni za „subkulturalne formacije, maštovite i dobrovoljne socijalne veze te preuređenje zajednice“ (Tonkiss 2005: 8).

2.3. Zajednica

Još su sociolozi početkom 20 stoljeća implicirali propast zajednice u gradovima. Simmel je uveo pojam „blazirane ličnosti“ ističući kako su ljudi u gradovima morali razviti taj osjećaj ravnodušnosti, rezerviranosti pa čak i averzije prema drugima kako bi mogli očuvati taj psihološki osjećaj privatnosti u napučenim malim prostorima grada. To odbijanje interakcije „primarno je stanje urbanog života koje služi za očuvanje osobnog spokoja skupa s relativnim društvenim mirom“ (Tonkiss 2005: 11). Wirth, definirajući gradove kroz njihovu veličinu, gustoću i društvenu heterogenost, smatra kako grad ukida zajednicu u tradicionalnom smislu koja dijeli zajedničke norme (Čaldarović 2015; Gulin Zrnić 2009). Wirth smatra kako u gradovima pojedinci imaju brojnije susrete jedni s drugima, ali ti susreti nastoje biti prolaznima, instrumentalnima i slučajnima (Tonkiss 2005: 11). Većina tih susreta, odnosno ti odnosi među pojedincima temelje se na nekakvim oblicima ugovornih odnosa (bilo da je riječ o npr. stvarnim ugovorima između poslodavca i zaposlenika ili da je riječ o obrascima primjerenog javnog ponašanja) ili su to pak „minimalni kontakti na zajedničkim društvenim prostorima“ (ibid.).

Robert Park vidi grad kao mozaik malih svjetova „koji se dodiruju, ali ne i miješaju“ (Tonkiss 2005: 14). Za Parka pojam zajednice nije samo određena grupa ljudi koja se nalazi na određenom prostoru, već je ona „definirana na socijalnim, kulturnim i ekonomskim institucijama koje organiziraju tu grupu“ (Tonkiss 2005: 15). Zajednica se temelji i na odnosima koju tu zajednicu organiziraju. Prema Tonkiss (2005), kod Parka možemo vidjeti presijecanja tri različitih modela, odnosno načina definiranja zajednice. Prvi je preko njenog mjesta, odnosno lokaliteta gdje je zajednica vezana uz prostor. Drugi je društveni model u kojem su zajednice definirane kroz društvene mreže i institucije. Treći je povezan s Parkovim pojmom „moralnog područja“ kao afektivni model u kojem „zajednički identitet i interesi pružaju osjećaj pripadnosti“ (Tonkiss 2005: 16). Prema Parku, ljudi spontano naseljavaju mjesta na kojem se nalaze ljudi slični njima „stoga ne čudi da takva sličnost rađa i specifičan moralni poredak“ (Čaldarović 2015: 85).

3. Zagrebački kvart Trešnjevka

Zagrebački kvart Trešnjevka kao pojam koji se koristi u svakodnevnom govoru i životu razlikuje se od administrativne podjele na gradske četvrti.² U administrativnom smislu Trešnjevka predstavlja gradsku četvrt grada Zagreba te se dijeli na gradsku četvrt Trešnjevka – sjever i Trešnjevka- jug. Za potrebe ovog istraživanja orijentirali smo se na dio gradske četvrti Trešnjevke-sjever. Trešnjevka-sjever obuhvaća područje omeđeno Ljubljanskom avenijom na jugu, Zagrebačkom cestom na zapadu, Savskom cestom na istoku i željezničkom prugom Zagreb - Ljubljana na sjeveru. Okružena je gradskim četvrtima Donji grad, Trnje, Trešnjevka – jug, Črnomerec i Stenjevec. Na području gradske četvrti Trešnjevke – sjever smješteno je 10 mjesnih odbora:

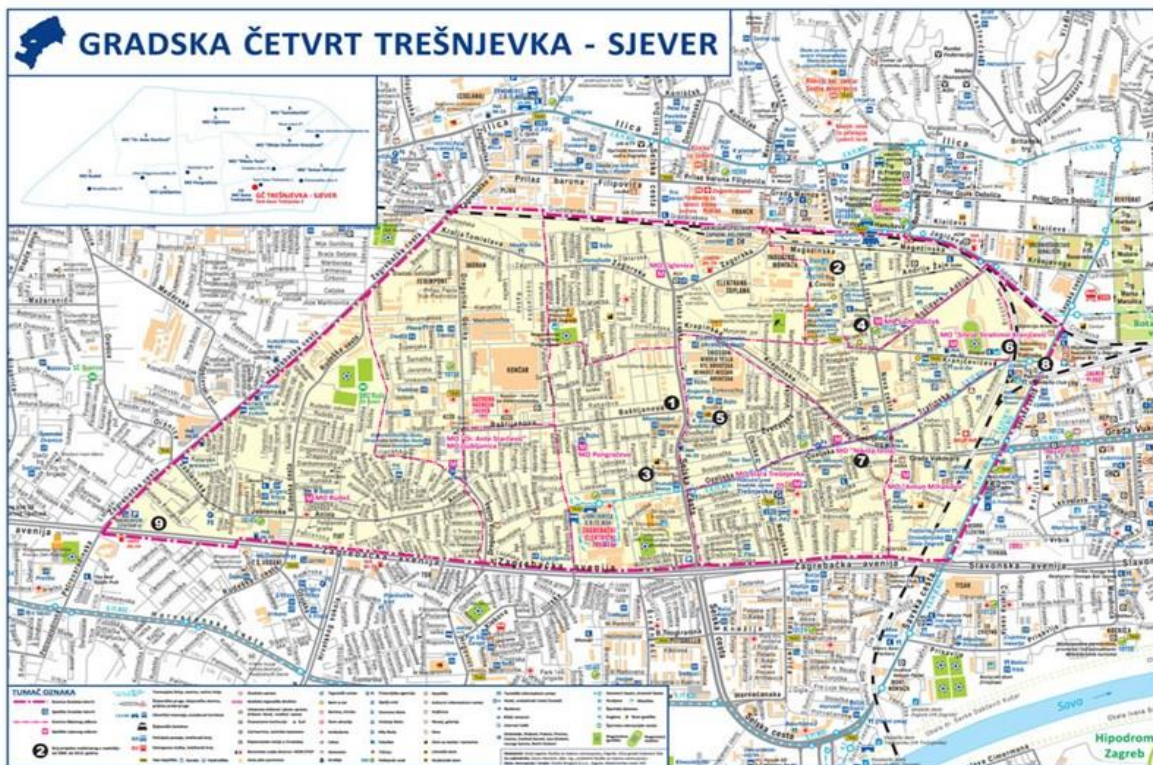
1. MO Antun Mihanović
2. MO Silvije Strahimir Kranjčević
3. MO Samoborček
4. MO Stara Trešnjevka
5. MO Nikola Tesla
6. MO Ciglenica
7. MO Pongračevo
8. MO Dr. Ante Starčević
9. MO Ljubljanica
10. MO Rudeš

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine u gradskoj četvrti Trešnjevka-sjever živjelo je sveukupno 55 425 stanovnika, od čega 25 583 muškog, a 29 482 ženskog spola. Prosječna starost iznosila je 42,4 godine. Većina stanovnika izjasnila su se kao Hrvati (51 998) i katolici (79,99 %). Što se tiče obrazovne strukture najveći broj stanovnika imao je završenu srednju školu (24 876), ali visok je broj i visoko obrazovanog stanovništva (16 227). Prema podacima iz 2011. godine bilo je 26 632 aktivno zaposlenih te 3151 nezaposlenih. Velik broj stanovnika je ekonomski neaktivan (njih 21 615) od čega je 13 797 umirovljenika i 4595 đaka i

---

² Grad Zagreb podijeljen je na sveukupno 17 gradskih četvrti: Donji grad, Gornji grad – Medveščak, Trnje, Maksimir, Peščenica – Žitnjak, Novi Zagreb – istok, Novi Zagreb – zapad, Trešnjevka – sjever, Trešnjevka – jug, Črnomerec, Gornja Dubrava, Donja Dubrava, Stenjevec, Podsused – Vrapče, Podsljeme, Sesvete i Brezovica. Više informacija na www.zagreb.hr

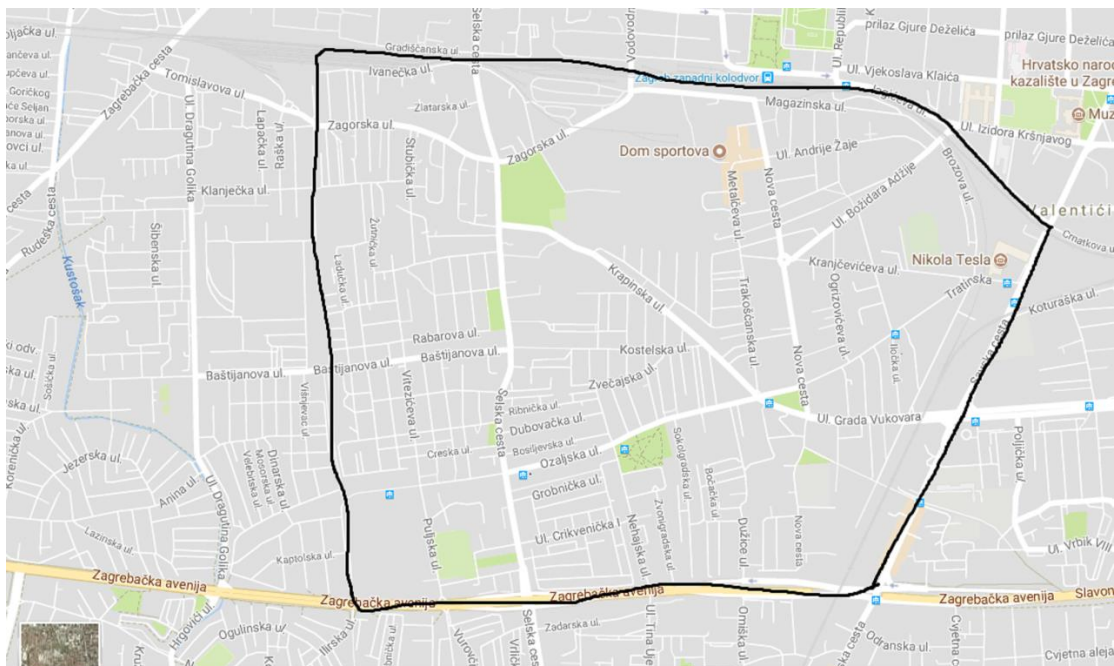
studentata.

Izvor: <http://romario.hr/hr/8572/planovi-gradskih-cetvrti/>)

U ovom istraživanju obuhvatili smo veći dio gradske četvrti Trešnjevka i to sljedeće mjesne odbore: MO Stara Trešnjevka, MO Nikola Tesla, MO Antun Mihanović, MO Silvije Strahimir Kranjčević i MO Samoborček.

Kao polazne granice Stare Trešnjevke kao kvarta uzeli smo željezničku prugu na sjeveru, Savsku ulicu na istoku, Zagrebačku aveniju na jugu te Selsku cestu na zapadu. Zapadnu granicu smo tijekom istraživanja produžili do potoka Črnomerec budući da se tijekom istraživanja pokazalo kako većina ispitanika remizu smatra još uvijek Trešnjevkom. U ovom istraživanju, iako spadaju pod Trešnjevku-sjever, isključeni su kvartovi Voltino i Rudeš.

Izvor: googlemaps.com

3.1. Kratka povijest Trešnjevke

Ime Trešnjevka se prvi puta spominje 1766. godine u Kneidingerovu planu gradske općine, a ime je dobila po divljim trešnjama koje su tada rasle na nekadašnjim pašnjacima. Sve do 19. stoljeća područje Trešnjevke je bilo uglavnom nenaseljeno i neizgrađeno. Tek izgradnjom željezničke pruge Zidani most – Zagreb – Sisak 1862. godine zapravo počinje njeno nastanjivanje. Željeznička pruga ovdje je odigrala ključnu ulogu u daljnjem razvoju Trešnjevke. Prije svega, ona je predstavljala fizičku barijeru između tadašnjeg grada i nenaseljene Trešnjevke te se dugo smatrala završetkom grada. S druge strane, ona je donijela industrijsku zonu na područje Trešnjevke te se u to vrijeme mnogi industrijski i skladišni objekti smještaju uz samu prugu (Tvornica svile Bubara, Tvornica šibica Pulsera i Mosesa (1873.) itd.). Tu se smještaju i Gradski vodovod 1878. god. i Gradska munjara 1907. Također, grade se i željezničarske kuće u Magazinskoj ulici koje su bile namijenjene za smještaj novozaposlenih željezničara. 1901. godine puštena je u promet i uskotračna željeznica koja je vozila do Samobora, tzv. Samoborček. Trasa je prolazila od kolodvora (u Adžijinoj ulici) preko Nove ceste, južno od sadašnje Toplane, preko Selske ceste kroz naselje sjekuci Stubičku, Klanječku i Zagorsku ulicu te je nakon toga vodila paralelno s prugom normalnog kolosijeka prema Podsusedu. (Izvor: Mapiranje Trešnjevke) Samoborček je prestao s radom

1979. godine, ali danas se smatra i jedinim od simbola Trešnjevke. Postoji i inicijativa koja se zalaže da se bivša trasa Samoborčeka pretvori u pješačko-biciklističku stazu.

Još 20ih i 30ih godina na današnjem prostoru Trešnjevačke tržnice okupljale su se kumice na neformalnoj tržnici prodavajući domaće proizvode, a već 1930. Tržnicama Zagreb pridružuje se i tržnica „Pod Črešnjom“, današnja Trešnjevačka tržnica. Od te godine polako se počeo razvijati i Trešnjevački trg kao cjelina. Uređuje se današnji park Zvonimira Milčeca, gradi se Crkva sv. Josipa te preko trga prolazi tramvaj. Tako je Trešnjevka dobila svoje središte.

Ali, do Prvog svjetskog rata prostor južno od pruge i dalje je uglavnom „zauzet stihijski, točkasto, uglavnom za sadržaje za koje nije bilo mjesto u gradu (Jukić, 1998: 12). Tek nakon rata, grad se počinje širiti na okolna područja. Jukić navodi da je tada najveći dio stambene izgradnje bio usmjeren na prostoru između pruge i Save. „Još 1923. godine Sava se razlijeva sve do željezničke pruge, no niska vrijednost zemljišta i seoska tradicija uvjetovali su razvoj najsiromašnije gradske periferije na smjeru kontakta grada i Save“ (Jukić 1998: 14). Tada se u samo 20 godina razvilo podgrađe veće od samog grada. No, to je bila nekvalitetna gradnja u kojoj se nisu poštovale ni norme ni dogovori. Većina tada izgrađenih kuća (preko 70 %) bilo je bez građevinske dozvole, te ne začuđuje podatak da su te kuće dugo bile bez vode i kanalizacije. „Na nelegalnu izgradnju je poticala i činjenica da je kazna za divlju izgradnju bila čak šest puta niža od cijene uredno dobivene dokumentacije za gradnju, a kuća je u oba slučaja ostajala izgrađena i s vremenom, ipak, legalizirana“ (Jukić 1998: 16). U razdoblju između dva rata, zbog naglog porasta stanovništva i sve veće potrebe za stambenim prostorima, grad odlučuje izgraditi tzv. socijalne stanove. „Cilj je bio na gradskom zemljištu minimalnim sredstvima ostvariti potreban stambeni minimum za što veći broj ljudi“ (Jukić 1998: 20). Tako su na području Trešnjevke izgrađeni: gradske kuće u Meršičevoj ulici (1925. – 1926.), provizorni stanovi na Selskoj cesti (1927. – 1928.) te naselje Istrana i invalida na Selskoj cesti (1930.). Za sve te lokacije karakteristična je „pravilna homogena struktura izgradnje“ (Jukić 1998: 22). Provizorni stanovi na Selskoj danas više ne postoje te je na njihovom mjestu umirovljenički dom. Također, gradi se i naselje Prve hrvatske štedionice koje predstavlja „doprinos traženju odgovarajućeg modela kvalitetnog stanovanja u tom prostoru i odgovor na okolnu nekontroliranu substandardnu izgradnju“ (Jukić 1998: 25). Naselje Prve hrvatske štedionice treba razlikovati od socijalnih stanova; ono je građeno za gradske namještenike te predstavlja kvalitetniju gradnju. Nakon Drugog svjetskog rata

uglavnom se „tvore novi „otoci“ unutar divlje izgradnje probijanjem osnovnih prometnih pravaca između pruge i Save“ (Jukić 1998: 25-26).

U suvremenijoj povijesti Trešnjevke valjalo bi spomenuti još neke lokacije koje su bile bitnim dijelom Trešnjevke. Poznato Kino Triglav otvoreno je na Trešnjevci 1941. godine u Okičkoj ulici na današnjem mjestu prodavaonice DM-a, a zatvoreno sredinom 90ih godina prošlog stoljeća. Jedan od najvećih lanaca robnih kuća Nama (Narodni magazin) 1960. otvara svoju prodavaonicu na Trešnjevačkom trgu, a 12 godina kasnije i na Remizi na mjestima današnjih Konzuma. Obje Name postale su važnim simbolima Trešnjevke kojih se stanovnici još uvijek rado prisjećaju. Krajem 1950-ih gradi se i Sportska dvorana Trešnjevka, danas poznatija kao Kutija šibica, koja je bila najveća zagrebačka dvorana do izgradnje Doma sportova. Danas je najpoznatija po predbožićnom malonogometnom turniru. 1972. godine otvoren je Dom sportova koji je dugo bio glavna lokacija u gradu za sportske susrete, kulturne manifestacije i koncerte. Na Trešnjevci se nalazi i najveće dječje kazalište - Kazalište Trešnja koje je osnovano 1969. godine, a kao amatersko kazalište djeluje još od 1954. godine. Dva najvažnija poduzeća na području Trešnjevke bila su Končar (1921.) i Ericsson Nikola Tesla (1949.), a postoje i danas te ih mnogi smatraju nekadašnjim važnim simbolima Trešnjevke. Trebalo bi spomenuti i dva poznata lokala na Trešnjevci – kultni lokal Mrzla piva na uglu Adžijine i Magazinske ceste koji postoji i danas, a nekad je bilo okupljalište putnika koji su se vozili Samoborčekom, te nekadašnju gostionicu Dvije lipe na uglu između Trakošćanske i Krapinske ulice koja je dobila ime po dva stabla lipe na terasi gostionice. Oko 2005. godine gostionica je zatvorena, a danas se tu nalazi Automat klub.

Danas je Trešnjevka jedna od najvećih i najnaseljenijih zagrebačkih četvrti, a posebno je zanimljiva zbog svog mozaika u arhitekturi gdje se spaja staro i novo, odnosno stare male kuće i novogradnja. Također, na Trešnjevci se nalazi puno važnih gradskih objekata te je danas popularno i poželjno mjesto za život.

3.2. Centar za kulturu Trešnjevka

Centar za kulturu Trešnjevka (u nastavku: Centar), sa sjedištem u Parku stara Trešnjevka 1, gradska je ustanova u kulturi, a osnivač joj je Grad Zagreb. Centar za kulturu Trešnjevka³ bavi se kulturnim i obrazovnim sadržajem u čijem sklopu organizira brojne izložbe, koncerte, radionice, tribine i predavanja, kazališne, plesne i druge priredbe, edukacijske programe itd. Tako u sklopu Centra za kulturu Trešnjevka djeluje: sociokulturni odjel, teatar TNT, Trešnjevačka plesna scena (TREPS), Glazbeni podij, galerija Modulor (za arhitekturu i dizajn) i klub Melisa (programi za treću životnu dob). Osnovna ideja Centara za kulturu je promoviranje kulture i poticanje lokalne zajednice na socijalnu koheziju. Za ovaj rad posebno je zanimljiv sociokulturni odjel sa sociokulturnim istraživačkim projektima. Također zanimljiv projekt nastao u suradnji s Centrom, a u suradnji s raznim udrugama i volonterima je *Mapiranje Trešnjevke – nevidljivi kvart* čija svrha je upoznavanje i istraživanje lokalnog identiteta Trešnjevke. Projekt je zamišljen kao otvorena platforma u kojoj svi zainteresirani pojedinci i udruge mogu sudjelovati. Tako je 2013. otvorena web stranica na kojoj je moguće pronaći različite tekstove o svim dijelovima Trešnjevke, o njezinoj povijesti, sadašnjosti, znamenitostima, legendama itd.

Centar djelomično financira Grad Zagreb tako što se programi prijavljuju putem *Poziva za predlaganje programa javnih potreba u kulturi Grada Zagreba* Gradskom uredu za obrazovanje, kulturu i sport jednom godišnje. Zatim Gradski ured određuje programe i visinu sredstava koje misli financirati. Tako su Centru za kulturu Trešnjevka osigurana sredstva u iznosu od 215 000 kuna za 2016. godinu.

U radu smo uključili i Centar kao jedan od aktera u formiranju i održavanju identiteta Trešnjevke jer, osim što pridonosi kulturnom i društvenom životu Trešnjevke, pridonosi i osvještavanju tog identiteta te jačanju socijalne kohezije među stanovnicima Trešnjevke. Također, u suradnji s Centrom i platformom *Mapiranje Trešnjevke* organizirane su brojne

---

³ Prema sudskom registru predmet poslovanja – djelatnosti Centra za kulturu Trešnjevka je sljedeći:

- 1) organiziranje kazališnih, glazbenih, estradnih, filmskih i drugih kulturno umjetničkih priredbi
- 2) galerijska djelatnost (izložbena djelatnost u galeriji MODULOR)
- 3) organiziranje prikazivanja filmova
- 4) iznajmljivanje video filmova
- 5) osnovno školsko obrazovanje odraslih
- 6) osnovno školsko umjetničko obrazovanje
- 7) srednjoškolsko obrazovanje odraslih
- 8) organiziranje poduke stranih jezika
- 9) poduka za učenje sviranja glazbenih instrumenata
- 10) organiziranje plesnih tečajeva
- 11) organiziranje tečajeva za promicanje ekološko pedagoških programa
- 12) organiziranje poduka iz područja informatike
- 13) organiziranje izvanškolskih aktivnosti za djecu i mlade (dramska, glazbena i ostale djelatnosti)
- 14) organiziranje poduke stjecanja posebnih znanja i vještina
- 15) obavljanje organizacijskih i stručnih poslova za kulturno-umjetničko stvaralaštvo

Promatranje se odvijalo na tri čvorišta (prema Kevinu Lynchu): Park stara Trešnjevka, Trešnjevački trg s prostorom oko Tržnice te Park Zvonimira Milčeca. Promatranje se vršilo više puta kroz sedmi mjesec 2016. godine ujutro, popodne i navečer. Cilj promatranja bio je vidjeti kakva je koncentracija ljudi, tj. koliko ljudi se zadržava na tim mjestima te što obično rade.

U sklopu promatranja, ali i tijekom dubinskih intervjua provedeni su kratki upitnici (primjer upitnika u prilogu). Upitnici su se sastojali iz 5 pitanja od kojih su prva dva bila vezana za osobne podatke (spol i dob). U trećem pitanju ispitanicima je bilo ponuđeno 9 pridjeva suprotnih značenja (npr. neugodno – ugodno) koje povezuju sa Starom Trešnjevkom, a trebali su zaokružiti jedan. Ovakav tip pitanja djelomično je preuzet iz rada Pereković et al. *Percepcija osnovnih karakteristika otvorenih prostora u stambenim naseljima – primjer grada Zagreba i Velike Gorice*. Osnovna pretpostavka je bila da će stanovnici Trešnjevke s pojmom Stare Trešnjevke vezivati pozitivne pridjeve. Četvrto i peto pitanje preuzeto je iz anketnog istraživanja Zorana Stiperskog *Percepcija mjesta ugone i neugode u prostoru grada Zagreba* te su ispitanici bili zamoljeni da odgovore na kojem se mjestu, dijelu ili području na Trešnjevci osjećaju ugodno i neugodno. Osnovna pretpostavka ovog grada je da mjesta koja izazivaju ugodu među stanovnicima Trešnjevka postaju i dijelom identiteta kvarta. Upitnik je ispunilo sveukupno 24 ispitanika. Dio upitnika su ispunili ispitanici tijekom dubinskih intervjua, a dio ispitanici zatečeni u Parku stara Trešnjevka prilikom promatranja. Od 24 ispitanika 11 je bilo muškog, a 14 ženskog spola. Ispitanici su podijeljeni u četiri dobne skupine što je prikazano u sljedećoj tablici:

DOB	BROJ ISPITNIKA
18-30	10
31-50	7
51-	6

Kao što je vidljivo iz tablice, najveći broj ispitanika je pripadao mlađoj dobnoj skupini.

Također, provedeno je i 9 dubinskih intervjua sa stanovnicima Trešnjevke kako bi se dobilo individualno i subjektivno iskustvo kvarta. Cilj intervjua je bio istražiti vezanost ispitanika za njihov kvart, odnosno ima li on emocionalnu, društvenu i kulturnu vrijednost za svoje stanovnike. Provedena su još dva intervjua - intervju s Vanjom Radovanovićem, voditeljem Mapiranja Trešnjevke i Sašom Martinović Kunović, voditeljicom galerije Modulor

u sklopu Centra za kulturu Trešnjevka budući da smatramo kako su CeKaTe i Mapiranje Trešnjevke važni akteri u formiranju i očuvanju identiteta Trešnjevke. Sedam intervjua provedeno je s osobama muškog spola, a četiri s osobama ženskog spola.

Ispitanici su pripadali u tri dobne skupine što je prikazano u sljedećoj tablici.

DOB	BROJ ISPITANIKA
18-30	4
31-50	4
51-	3

Ispitanici su intervjuirani individualno, a korišten je upitnik s listom pitanja (u prilogu.). Upitnik je sadržavao 12 koja su se odnosila na njihovu percepciju i doživljaj Trešnjevke.

Kao nadopuna dubinskim intervjuima provedeno je i 15 strukturiranih intervjua sa sveukupno pet pitanja preuzetih iz pitanja dubinskog intervjua. Dva intervjua dana su uživo, dok su drugi intervjui odgovoreni putem Facebooka i e-maila. Od sveukupno 15 ispitanika deset ih je bilo ženskog, a pet muškog spola. Najveći broj ispitanika pripadao je mlađoj dobnoj skupini što je prikazano u sljedećoj tablici:

DOB	BROJ ISPITANIKA
18-30	5
31-50	7
51-	2

5. Rezultati i interpretacija rezultata

5.1. Mentalna mapa Trešnjevke

Istraživali smo prostor Trešnjevke pomoću mentalne mape Kevina Lyncha te ustvrdili kako ispitanici koriste i vide prostor Trešnjevke. Pronašli smo sve elemente te slike kvarta. Određivanje granica područja grada ima važnu ulogu u određivanju granica zajednice. Granice, objektivne ili imaginarne, pružaju pojedincima osjećaj različitosti u usporedbi s nekim drugim dijelom grada. Granice su se pokazale negdje čvršće određene, a negdje rahlije. Tako je većina ispitanika doživjela željezničku prugu kao sjevernu granicu koja odvaja Trešnjevku od samog centra grada te Savsku cestu koja na istoku odvaja Trešnjevku od Trnja. Velik dio ispitanika Zagrebačku aveniju smatrao je južnom granicom Trešnjevke, dok je manji dio ispitanika Knežiju i Srednjake smatrao dijelom Trešnjevke. Što se tiče zapadne granice, većina ispitanika je uzela Fallerovo šetalište, iako je manji broj smatrao Trešnjevku samo do Selske ceste.

Pronašli smo i sve značajnije puteve na Trešnjevci. Na području Trešnjevke ne nalazi se jedna glavna cesta, već ona zbog svoje specifične infrastrukture ima više frekventnijih ulica i cesta. Tako su jedne od najfrekventnijih Ozaljska/Tratinska ulica po kojoj prolazi tramvaj, Nova cesta, Krapinska ulica, Zagorska, Selska cesta, Kranjčevićeva itd. Mrežu najfrekventnijih puteva prikazuje iduća slika.

Što se tiče čvorišta na Trešnjevci, tu se svakako ističe Trešnjevački trg s tržnicom koji se smatra i samim središtem kvarta. Neki od drugih čvorišta su svakako Park Stara Trešnjevka što se pokazalo i promatranjem. Velik broj ljudi koristilo je park naročito tijekom popodnevnih sati rekreacijske, društvene i ine potrebe. Park Stara Trešnjevka pokazao se i važnim mjestom te mjestom ugone u kojem ispitanici vole boraviti. Remiza je, također, jedno od čvorišta kao svojevrsni prekid u transportu koji spaja zapadni dio grada s centrom.

Područja koja bi mogli izdvojiti na Trešnjevci su Naselje Prve hrvatske štedionice koje ima specifičan tip arhitekture kuća u nizu s pripadajućim im dvorištima. Svakako bi mogli izdvojiti i područje južno od trešnjevačke tržnice specifično po neregularnoj gradnji.

Fizički objekti koji se mogu izdvojiti kao orijentiri na Trešnjevci svakako su dimnjak Toplane koji se može vidjeti iz raznih dijelova grada te Cibonin toranj. Na lokalnoj razini kao orijentiri se ističu Trešnjevačka Tržnica, Konzum, a nekada Nama na Trešnjevačkom trgu, Park Stara Trešnjevka, Remiza itd.

5.2. Što je kvart Trešnjevka?

Pojedinci se vežu za lokalni prostor u kojem žive i koji im je poznat. Zbog toga kvartovi postaju „specifična“ mjesta koja se razlikuju od drugih mjesta. Iako, objektivno, ta mjesta mogu biti slična ili potpuno ista, pojedinci će primjećivati razlike koje se uglavnom temelje na njihovim iskustvima i uspomnama. To lokalno mjesto više nije samo mjesto, već poprma simbolička značenja.

Za njene stanovnike Trešnjevka nije samo jedan od kvartova u gradu Zagrebu, već svi ispitanici pokazuju određenu privrženost tom mjestu stanovanja. Većina ispitanika pokazuje afektivnu privrženost Trešnjevci te je gotovo većina ispitanika uz pojam Trešnjevke vezivao isključivo pozitivne pridjeve što je prikazano u sljedećoj tablici:

Neugodno	0	Ugodno	25
Strano	2	Blisko	23
Hladno	4	Toplo	21
Neprivlačno	6	Privlačno	19
Nepoželjno	0	Poželjno	25
Neprijateljsko	0	Prijateljsko	25
Napeto	5	Opušteno	20
Neprirodno	6	Prirodno	19
Nesigurno	3	Sigurno	22

Svi ispitanici su Trešnjevku doživjeli kao ugodnu, poželjnu i prijateljsku, a većina ju je doživjela kao blisku, sigurnu, toplu i opuštenu. Najmanje ispitanika, iako i dalje velik broj (19), smatra Trešnjevku poželjnom i prirodnom.

Većina ispitanika percipira Trešnjevku kao svoj dom i mjesto odrastanja. Uz nju vezuju svoje djetinjstvo, prošlost i sjećanja.

„Meni je Trešnjevka kvart na kojem sam ja odrasto i to mi je ko dom...“ (M, 28)

„Pa ono...sve zapravo. Fakat kvart je za život, za sve je dobar. Sviđa mi se. Općenito. Uglavnom, Trešnjevka je za mene dom, mjesto za rekreaciju, za život i tako.“ (M, 24)

„Prva asocijacija mi je djetinjstvo i livada na kojoj je nekad bila pruga Samoborčeka. Tamo smo se uvijek igrali kao klinci. Trešnjevka mi predstavlja, uz kvart u kojem sam odrasla i onaj osjećaj doma.“ (Ž, 24)

Za njene stanovnike ona se razlikuje od drugih kvartova te bez problema navode te razlike. Dio ispitanika smatra da se Trešnjevka od drugih kvartova razlikuje po njenim stanovnicima.

„Pa po nekim pričama iz moje mladosti uvijek je bilo, ne znam, Dubrava su problematični, Trnje su problematični, ono, tučnjave, kriminal, ne znam šta.. Tak da mi Trešnjevčani unazad, ja imam 46 godina, unazad nekih 30 dok sam išla u školu smo zazirali od onih izvan Trešnjevke i uvijek smo se nekako kretali tu u krugu.“ (Ž, 46)

„Pa mislim da da, po duhu ljudi...ima nešto ono, ajmo reć, svi su povezani nekak, kak bi reko“ (M, 24)

„Da. Ljudi su obični. Nisu puni sebe, u tom smislu, ono, nego su obični. Imaš od ovih kumica po placu, od ajde fala bogu sad nema tih pijanaca (smijeh)...radnički običan, radnički kvart koji su više-manje sve svojim radom stekli.“ (Ž, 65)

Drugi dio ističe njen položaj u gradu i blizinu samom centru grada kao i dobru prometnu povezanost te opremljenost sadržajima („u kvartu imaš sve“).

„Pa razlikuje se... razlikuje se...jer je jako blizu centru, i blizu centru i postaje dio tog centra jednog koji se isto na jedan način širi kako se grad širi tako i pojam centra, ono ne najužeg centra i to, ali postaje nešto što je vrlo atraktivno i vrlo potrebno da se društveni život pojača u tom dijelu grada i samim time da se obogati sadržaj Trešnjevke i Trešnjevka ima izrazitu priliku za to baš zato što je blizu centar.“ (M, 35)

„Pa definitivno se razlikuje...kak bi reko...pa šta ja znam, možda taj neki ... Razlikuje se po tome što ja mislim da ima sve ono što ljudi trebaju. Imaš plac, imaš, znači, prijevoz je super, moš bilo di doć, to nemaju neki kvartovi. Na primjer, ak živiš u Gračanima, treba ti skoro do grada ti treba sat vremena, ovak na Trešnjevci ti je sve na domak ruke bi reko.“ (M, 28)

„Meni se Trešnjevka razlikuje od drugih kvartova po tome da mi se čini da u kvartu imaš sve, plac, banke, poštu itd. u jako uskom prostoru. Živila sam neko vrijeme na Knežiji, u domu na Savi i ne čini mi se da mi je bilo toliko lagano obavljat neke posliće koliko sad.“ (Ž, 27)

Trešnjevka se razlikuje i po starim, malim obiteljskim kućicama koje možemo još vidjeti između novih zgrada.

„Ovaj, male kućice nekad davno prije, sad više, nažalost, ne toliko, mada, čini mi se, da se trude ljudi održat te neke dobrosusjedske, ajmo reć, ono, domaće odnose, tako nešto.“ (Ž, 39)

„Prije se razlikovala. Sad svi kvartovi postaju više-manje isti, izgrađeni slično. Prije je bila, ono, stare trešnjevačke kućice, to sve, crveni krovovi, ono, Trešnjevka. Kad neko kaže onak Trešnjevka, prva asocijacija koja mi padne na pamet isto nekad nekima je bila onak crvene kućice, male obiteljske kućice.“ (M, 25)

Dio ispitanika nije mogao konkretno specificirati po čemu se to točno razlikuje, već pokazuju afektivnu vezanost uz svoj kvart:

„Da, ne znam. Ne znam jer sam cijeli život tu. Vjerojatno da, ali... – Ima li ona nešto specifično? – Hm, da. Vjerojatno ima, ali s obzirom da je to meni, ono, moja kuća, moj dom, moje sve tak da..ne znam. Ne znam kako je u drugim kvartovima, nikad nisam bila u drugim kvartovima. Za drugo ne znam, nego Trešnjevku.“ (Ž, 39)

„Pa da, kaj ja znam, nekak...puno mi je toplija. Pa toplija u smislu, ono, svi parkovi su puni klinaca u pravilu... ne znam, sve je nekako opuštenije, ko da je stala u vremenu znaš.“ (M, 28)

Gotovo svi ispitanici smatraju da se Trešnjevka razlikuje od drugih kvartova u gradu te jasno artikuliraju njene distinktivne značajke. Iako sve razlike nisu objektivno mjerljive, za njene stanovnike one jesu realna slika tog dijela grada. Trešnjevka se na temelju ovih intervjua razlikuje od drugih kvartova po svom zavidnom položaju blizu samog centra grada, dobroj prometnoj povezanosti i opremljenosti sadržajem te svojom poviješću čiji su današnji simboli male obiteljske kuće te samim Trešnjevčanima, odnosno specifičnom lokalnom zajednicom.

5.3. Simboli Trešnjevke

Dio ispitanika kao različitost Trešnjevke navodio je neke njene specifične i posebne objekte i mjesta kojih u drugim dijelovima grada nema, ili nema barem u tom obliku. Tako su ispitanici prilikom intervjua bili zamoljeni navesti simbole Trešnjevke. Simboli bi u ovom smislu predstavljali nešto specifično samo za Trešnjevku, nešto što ima značenje za svakog pojedinca posebno, ali i za cijelu zajednicu kolektivno. Uz te simbole ispitanici vežu svoje uspomene, sjećanja iz djetinjstva i odrastanja.

Najviše ispitanika (njih 20) smatra Trešnjevačku tržnicu simbolom Trešnjevke i najčešće im je to i prva asocijacija. Tržnicu smatraju posebnom, autentičnom i važnim „njihovim“ mjestom na Trešnjevci, iako i brojni drugi kvartovi imaju svoje tržnice.

„Trešnjevački plac definitivno jer, ono, ja mislim jedan od boljih placeva na kojima sam bio. Velik je dosta, imaš te, šta želiš možeš kupit kaj god oćeš.“ (M, 28)

„Plac, kaj bi bez placa trešnjevačkog. Najbitniji plac.“ (M, 28)

„A, naravno, tipična je i ta, recimo, tržnica trešnjevačka koja u drugim kvartovima nema... takve jel. Naravno, ima tipa Peščenica ima također tržnicu, ali sve su te tržnice onak dosta specifične. Mislim da je taj trešnjevački plac baš onako jako isto znakovit za Trešnjevku.“
(Saša Martinović Kunović)

Neizostavan je i Trešnjevački trg na kojem se na kojem se ujedno nalazi i trešnjevačka tržnica, a za koji bismo mogli reći da predstavlja određeno središte Trešnjevke. Na Trgu se osim tržnice, nalazi također i Konzum gdje je nekada bila Nama, koja je svojevremeno predstavljala simbol Trešnjevke te Park Zvonimira Milčeca, danas ograđeni park opremljen sadržajima za djecu (ljuljačke, klackalice, penjalice itd.) Na Trešnjevačkom trgu (izuzev tržnice) ljudi se uglavnom zadržavaju vrlo kratko. Promatranjem dijela s klupama kod sjevernog ulaza na tržnicu možemo vidjeti da se ujutro i popodne na klupama izmjenjuje velik broj ljudi koji se ondje zadržava vrlo kratko obično do dolaska tramvaja. Također, budući da je promatranje bilo tijekom ljetnih mjeseci klupe su često bile prazne jer nisu u hladu. Povremeno se na klupama zadržala pokoja osoba starije životne dobi kako bi odmorila. U večernjim satima smanjen je broj korisnika, ali oni koji se zadržavaju ostaju duže (npr. na klupama je sjedilo 9 tinejdžera koji su međusobno razgovarali). Za razliku od Trga u Parku Zvonimira Milčeca, obično tek u popodnevnim satima, susrećemo veći broj korisnika. Najčešće su to roditelji i/ili bake i djedovi s malom djecom. U puno manjem broju možemo susresti i osobe starije životne dobi kako sjede na klupama u parku sami ili u društvu. Interakcija između korisnika parka se najviše odvija između djece te među roditeljima.

„Ovaj trešnjevački plac, nekad je bila simbol...ovo je bila Nama, ono.“ (Ž, 65)

„I ovo je najstariji park (Park Zvonimira Milčeca). Ovo je najstariji park na Trešnjevci.“ (Ž, 65)

„Ovaj tu parkić na trešnjevačkom placu mi je zgodan (...)“ (M, 24)

Park Stara Trešnjevka je također visoko rangiran kao simbolično i važno mjesto za stanovnike Trešnjevke. To se pokazalo i promatranjem gdje je zatečen velik broj korisnika parka. Tijekom jutra i sve do popodnevni sati većina ljudi samo prolazi kroz park (prema općini, CeKaTe-u itd.), a mali broj ljudi koje susrećemo su uglavnom šetači pasa i roditelji s malom djecom. U popodnevnim satima, naročito iza 16 h broj korisnika parka raste. Susrećemo korisnike parka različite životne dobi. U ograđenom dječjem parku su roditelji s malom djecom. U ostatku parka korisnici sjede na klupicama i razgovaraju, šecu pse, igraju se na livadi (nogomet i dr.; uglavnom, starija djeca), rolaju se i voze bicikl (djeca) ili šecu kroz park. Većina korisnika je već došla s nekim, ali ostvaruje se i interakcija između šetača pasa i roditelja s djecom. U parku se, naročito preko ljeta, organiziraju razna događanja pod vodstvom Centra za kulturu Trešnjevka, a dio ispitanika vrlo rado i prisustvuje tim događanjima. Također, park je u upitniku najčešće naveden kao mjesto na kojem se ispitanici osjećaju ugodno. Da je Park Stara Trešnjevka stanovnicima važno mjesto pokazuje i analiza Facebook grupe Zakaj volim Zagreb gdje je najviše fotografija pod pojmom „Trešnjevka“ upravo iz tog parka.

„Ima, definitivno ima događanja razno raznih i kulturni dom, il kak se to već zove, na Trešnjevci organizira razno razne stvari u Parku stara Trešnjevka.“ (M, 28)

„I rade na kraju krajeva, tu u parku kod općine, rade stalno nekakva događanja samo ono, mislim da to CeKaTe organizira, niko drugi ono. Ali, bilo je prošle godine ili pretprošle, sad se ne sjećam, i filmove su vani prikazivali.“ (Ž, 39)

Od parkova koji se još ističu kao simboli treba spomenuti i Zelen park koji se nalazi kod Zorkovačke ulice.

„Simboli stare Trešnjevke..mhm... Zelen park definitivno...to je park, ne znam točan naziv, to je park kod Ericssona Nikole Tesle se nalazi. To je jedan park koji je uvijek bio znači u sredini kvarta gdje su svi dolazili isto ko djeca gdje su se svi manje-više poznali. Uvijek je onak prirodan, izgleda više ko džungla nekakva koja je usred kvarta, i bilo je vrlo dobro. Dobro, sad su ga preuredili, sad više zgleda ko moderni neki parkić koje meni malo više ne pripada u taj neki stariji divlji look.“ (M, 28)

Zatim male obiteljske kuće s dvorištima i stablima trešnje koje još opstaju na dijelovima Trešnjevke jedne su od nositelja simbola i podsjetnik na radničku prošlost Trešnjevke.

„Ono, živimo u 2016-oj pa ta stara Trešnjevka, ja imam 35 godina pa, znaš ono, ne poznajem je toliko dobro, al meni je ono simbol Trešnjevke svaka stara kuća koja je..ima okućnicu oko sebe, a još kak bi reko, da ima ono stablo trešnje ko u mojem djetinjstvu prije 20 godina, prije 25 godina svako stablo, svako dvorište ili svako treće dvorište je imalo stablo trešnje u dvorištu pa onda, ono, možda još par tih dvorišta su, ono, možda mi i najveći ti simboli Trešnjevke.“ (M, 35)

„Ovaj, male kućice nekad davno prije, sad više, nažalost, ne toliko, mada, čini mi se, da se trude ljudi održat te neke dobrosusjedske, ajmo reć, ono, domaće odnose, tako nešto.“ (Ž, 39)

Kao simbole „početka“ i „završetka“ Trešnjevke možemo uzeti Cibonin toranj kao svojevrsni „ulaz“ i „remizu“ kao njen završetak.

„Simboli Trešnjevke su, po meni, ulaz na Trešnjevku i Cibonin toranj pa sad dal možemo reć da je to na Trešnjevci...da, to je ono simbol Trešnjevke.“ (M, 35)

„Sad je Cibonin toranj, on je početak, jel, Trešnjevke.“ (Ž, 65)

Trešnjevačku remizu je velik broj ispitanika također naveo kao jedan od simbola Trešnjevke. Otvorena je još 1936. godine, a danas povezuje Trešnjevku s zapadnim dijelom grada busnim linijama, i ostatak grada tramvajima. Također su je u svojim pjesmama otpjevali i Zvonko Špišić *„Treba biti blizu kad prvi tramvaji napuštaju Remizu“* (autor teksta: Drago Britvić) i Branimir Štulić *„Kada Zagreb izranja iz sna/ čekaju ga konduktera dva/ da ih povede na Remizu“*

„Remiza i okretište tramvaja mislim da je poznato isto u gradu jer većina tramvaja dolazi od tuda, povezuje većinu grada zapadnog dijela sa ostatkom grada.“ (M, 28)

S druge strane velik broj ispitanika u upitniku je naveo remizu kao mjesto na kojem se ne osjećaju ugodno. Remizu ne možemo nazvati okupljalištem ili trgom gdje se ljudi sastaju ili zadržavaju. Ona više predstavlja tranzitnu točku u njihovim svakodnevnim aktivnostima. Tako jedna ispitanica smatra remizu važnim mjestom, ali objašnjava:

„Remiza je, u principu, je, ali onak, ko da je usputni neki centar, onak prolazni. Čini mi se da navečer i ujutro je on onak mrtav, on je, zapravo, remiza je živa samo preko dana.“ (Ž, 39)

Kao važni simboli ističu se još i Stadion NK Zagreba u Kranjčevićevoj ulici i Dom Sportova.

„Kranjčevićev stadion, ono, imamo svoj stadion.“ (M, 28)

„Još jedno važno mjesto je stadion Zagreba, iako više nitko tamo ne ide na utakmice.“ (M, 31)

Jedan od orijentira, a ujedno i simbola je svakako dimnjak Gradske toplane koji je vidljiv i s ranih drugih dijelova grada:

„I Toplana je definitivno, makar to koliko je to korisno, nije, imat u kvartu... ali definitivno je neki simbol, ono, vidiš Toplanu bilo gdje iz grada, gledaš, vidiš taj toranj i onda znaš di ti je kvart.“ (M, 28)

Valjalo bi spomenuti i Crkvu sv. Josipa kao simbol Trešnjevke. U toj crkvi postoji i pučka kuhinja koja dijeli obroke beskućnicima i onima kojima je to potrebno, a također pomaže i obiteljima slabijeg socioekonomskog statusa.

Od ostalih simbola spominju se još željeznička pruga, Ozaljska/Tratinska ulica, Selska ulica, Magazinska, kazalište Trešnja, Tehnički muzej, Gagarinov put, Kranjčevićeva ulica, Badalićeva itd.

Kao simboli spominju se i neki objekti kojih više nema poput Name na Trešnjevačkom trgu i kina Triglav u kojem se danas nalazi DM prodavaonica.

5.4. Trešnjevka kroz povijest

Trešnjevka je jedan od zagrebačkih kvartova koji se možda najviše promijenio posljednjih desetljeća. Ono što je nekad bilo smatrano radničkim kvartom i čiji su simbol bile male obiteljske kućice, danas je zamijenjeno novim stambenim i poslovnim zgradama. Promjene u infrastrukturi, odnosno vizualne promjene primjećuju gotovo svi ispitanici.

„Ali taj kvart se pretvorio u čisti beton i jednostavno stvara se ogromna gužva jer sve nas je više, sve je više automobila i nije planski razmišljeno da se riješe ta pitanja i da se to bolje uredi i samim time, ovaj, vidim, vidim mogućnosti, ali ono s obzirom kak se stvari kreću to će bit riješeno kad mene više ne bu bilo (...).“ (M, 35)

„ (...) taj urbanizam je sve jači i jači, sve više i više... primijetio sam, evo reći ćemo, kod mene di ja živim je prije postojala ta vojarna od JNA, ako se ne varam, al mislim da je, je. Tada je bilo jako lijepo kad smo bili djeca, tu je bila jedna velika zelena površina ko šuma, bio je čak i potok bio, bilo je onak..imaš te kuće svud okolo i imaš jednu veliku šumu koja ti je

onak na domak ruke, ono. To je fenomenalno bilo. I onda kad je poslije tog rata i tako dalje oni su to sravnali sa zemljom i sad su napravili malte ne, ja bi reko, jedan mini kvart.“ (M, 28)

„Najviše vizualni identitet je promijenjen. Kad se ide od trešnjevačkog placu, recimo, tu prema Domu sportova pa ove uličice poprečne male što su postojale, mislim, postoje i danas, Maruševečka, Bisačka, ne znam koliko ti je to poznato. To su bile male privatne kućice u cvijeću s hrpom trešanja sa baš ono trešnje su bile karakteristične i normalno, bilo je i drugog drveća. I mirniji jedan, lakši život. Baš ono pitoreskno, onak. A sad, baš sam s mamom pričala o tome da sam živjela negdje vani, da sam nakon 20 godina došla na Trešnjevku ne bi znala doći od trešnjevačkog placu do Doma sportova.“ (Ž, 46)

No te vizualne promjene nisu nužno negativne ili pozitivne. One su više odraz neke nostalgije za prošlošću i sjećanjima na djetinjstvo i odrastanje. Pozitivne vizualne promjene su obnavljanje zelenih površina i uređenja parkova.

„Parkovi su se obnovili, što mi je jako jako drago. Dobro, i ovaj je ograđen sad (Park Zvonimira Milčeca). To je, pred koliko, dvije godine. Ali puno su tih parkova, ovaj, ogradili i uredili i ima dosta zelenila (...)“ (Ž, 65)

„Nekak mi je dvosjekli mač. Gubiš tu prirodu, a opet još neke stvari su dodane tamo, neki novi dućani su došli, dječji park jedan jako veliki su napravili. Reći ćemo što sam primijetio da su dosta parkova uredili tijekom godina, dosta su dodali klupica po zelenim površinama, još to nije to, ja bi reko.“ (M, 28)

Promjene nisu vidljive samo u prostornom smislu, već i na lokalnoj razini zajednice. Mnogi stariji ispitanici navode kako su Trešnjevčani nekada bili mnogo više povezani nego danas. Susjedi su se međusobno poznavali i družili se, često međusobno si pomažući. Taj trend zajednice kao takve ne opada samo na Trešnjevci, nego u svim većim gradovima. Zajednice prema mjestu stanovanja zamijenile su zajednice prema interesima, odnosno „subkulturalne formacije“ (Tonkiss). Tako je i na Trešnjevci vidljivo da se sve više ljudi druže i poznaju upravo prema interesima i hobijima. Promatranjem se pokazalo kako se druže majke s djecom u parkovima, djeca svojih dobnih skupina, šetači pasa itd. I sami ispitanici primjećuju promjene koje su se dogodile unazad par desetljeća.

5.5. Susjedstvo na Trešnjevci

Što se tiče zajednice, odnosno susjedskih odnosa većina ispitanika tvrdi da postoje dobri susjedski odnosi te se oni sami druže sa svojim susjedima.

„Susjedski odnosi su mrak, ono. Mi u haustoru, s obzirom da su mi se deda i baka prvi doselili u tu zgradu, ono, i općenito su bili jedni od prvih u ulici, ne računam starosjedioce, ne, ovaj, njih svi znaju. Tak da, što se tog tiče, ono, odnosi sa susjedima su mrak. Svi su super, svi su nasmiješeni, znaš, svi se druže i dalje. Svi, ko god dolazi, koji god dotepenac ajmo reć, akomodira se tam s nama i to. Puno toplije neg tu (Vrbani). Vidiš uopće nisam razmišljo o tom. Možda zato kaj su svi toliko stariji tam.“ (M, 28)

„Pa dosta. Dosta se družimo. Evo, upravo susjed i muž rade roštilj u dvorištu (smijeh) tak da, ono, dosta se družimo. Al manje, nego prije. Puno manje, nego prije. I dosta je ljudi i novih doselilo. Mi smo u jednoj staroj kući živimo, ovaj, ali dosta je novih kuća sagrađeno ovdje okolo tak da te koji su se vratili u te nove kuće još poznamo, ove ostalo, pa ono, na dobar dan uglavnom, ali mi koji smo, recimo, stari..družimo se, da. Recimo da prije sam poznavala cijelu ulicu, sad poznam pola ulice.“ (Ž, 39)

„Ma da, naravno, ono, uvijek možeš više, al da, ono, družim se sa susjedima, i ovaj najdraži su mi ti susjedi kaj su još duže tamo od mene jer drugačije je prije bilo, ono, drugačije su ljudi živjeli i uspostavljali kontakte. Danas, evo, to kaj sam ja na Trešnji treće pitanje reko nigdje se ne zadržavam. Tak se ni ljudi danas ne zadržavaju, ne pričaju, ne druže, pa možeš imat susjeda već 10 godina da nemaš pojma ko je to. Za razliku od prije, ono, svi smo se znali, pokucali si na vrata i tako to. Naravno, ja ko stariji sam prvi koji je možda pogriješio, koji nije to, samim novim ljudima, ono, iskazivao dobrodošlicu stoga ja sam sam kriv kaj je to krenulo u tom smjeru. Ali, da, družim se.“ (M, 35)

Iako i dalje smatraju da su susjedski odnosi dobri na Trešnjevci, ispitanici ipak primjećuju neke promjene u odnosu na prošla vremena kada su se susjedi puno više poznavali i kada su se puno više družili nego danas.

„Ovo je totalna glupost, jako sam razočaran. Izgleda da jako puno ljudi tu fali, u svojoj ulici pol ljudi ne poznam. Ako živiš u zgradi di je četiri ulaza puta dvadeset stanova, sve ovisi kolko je velika, i tak dalje. Tu je nekak slabiji kontakt, ne, al vidiš ovu ulicu, vidiš da tu dominiraju manje kućice. Al kad ti je moj stari, ova kuća je bila manja, bila je marelica, jabuka, malo vinove loze kuiš i tak. Pa moj stari pošto nas je troje djece, imam buraza i

sestru, pa je stari ipak krenul da se napravi kuća, kuiš ja sam ti proveo cijelo djetinstvo s vrtom koje uopće nije bilo, znaš sa dvorištem. Al oču ti samo reć to su opet sad prosječne kuće, al eto pol ljudi uopće ni ne poznam. To su ajmo reći, pretežito su valjda studenti, koji su, ne znam, mislim ono da su Dalmoši. Pretežno, kaj ja znam. Dođu tam iz Splita il ne znam ja od kud i ono ne poznam, ne poznam ono jako puno ljudi, kuiš, stalno tu netko prolazi, ali više to nije ono. Ljudi su se odselili valjda, mislim sad se ponavljam, ali, čuj, sve je nekak drukčije, nekad se imalo drugačiji štih.“ (M, 50)

„Primijetio sam da na Trešnjevci fali to neko, kako sam vidio na drugom kvartu, onak, hrpa dedeka di sjede na klupici, igraju šah i piju pivu cijeli dan. I toga baš na Trešnjevci nema. Ljudi su na Trešnjevci onak, ima grupica, al više nema tih međuljudskih... Ja mislim da ima manje tih međuljudskih odnosa. Ne znam, nisam siguran. Sad da baš sam to išo proučavat, al sam primijetio da nema baš tih grupica, ja bih reko, starijih građana ili dedeka koji se družu kao prije. Bilo ih je dosta, to se sjećam, al sad ih više nema baš previše. To su više neki mlađi ljudi znaju bit, nema starijih ljudi da se družu.“ (M, 28)

Sve češće to lokalno druženje sa susjedima zamjenjuju druženja interesnih skupina što primjećuje i jedna ispitanica. To se pokazalo i promatranjem u parkovima gdje je najviše interakcije bilo upravo između sličnih skupina (vlasnika pasa, roditelja s djecom i sl.).

„Mislim, jako puno se poznamo recimo preko pasa, oni koji imaju pse... Znači, nekakve interesne skupine. Onda, mame s malom djecom se družu s mamama s malom djecom. Ako govorimo o nekakvom globalnom pojmu susjedstva. A u samoj zgradi iskreno znam ko su stanari, ali ne posjećujemo nit pijemo kave zajedno. A u zgradama lijevo i desno od mene možda znam dvoje, troje stanara. A tu sam, u toj zgradi već 13 godina. Znači, susjedski odnosi. Ono što ja vidim, budući da smo mi u tom stanu di smo mi sad nekada živjela muževa baka, puno bolje su se stanari slagali, međusobnog poštivanja je bilo više, međusobnog pomaganja, nekakvog zajedništva pa ajmo zajedno čistit snijeg, ajmo zajedno krećit, nije se ono našla firma ajmo ko ima kog svog pa ono ko će pobrat paru u džep, nego idemo kante, krpe, ko je kolko šta mogo, tak su radili. Tak je i kod mojih roditelja isto bilo u Tratinskoj. Općenito, i drugačiji je pristup životu bio, malo se polakše živjelo. Sad je puno ubrzanije sve skupa i ljudi su obraćali više pažnje jedni na druge.“ (Ž, 46)

Iako pretežno zadovoljni susjedskim odnosima, ispitanici ne provode puno vremena na kvartu u svoje slobodno vrijeme. Najčešće samo prolaze kroz kvart na putu prema doma, ili obavljaju neke obaveze poput kupovine namirnica na tržnici i sl.

„Pa, ne provodim puno vremena. Doma, ili prolazeći određene te ulice, ono, na putu do...u prolazu sam u kvartu. Ali ako negdje moram provodit vrijeme onda to će bit taj neki kafić, terasa, ono, gdje ćeš nać neki lijepi pogled na neku opet ulicu il neki beton možda koje drvo i to je to.“ (M, 35)

„U slobodno vrijeme? U pravilu ga ne provodim na kvartu, ali tu popijem kavu na placu.“ (M, 24)

„Zapravo ne provodim tolko baš po kvartu vremena. Odem sa frendovima, onak, na cugu u neki lokalni kvartovski birc i to je to.“ (M, 25)

Kada provode vrijeme na Trešnjevci, ispitanici ga najčešće provode u parkovima, kafićima ili na mjestima koje smatraju važnima, odnosno na mjestima koje smo okarakterizirali kao simbole Trešnjevke.

„Najviše vremena kod Panorame, tu oko trešnjevačkog placa, tu u ovim parkovima kad su djeca i unuci bili manji, pogotovo otkad su ih više-manje uredili. Ne znam jel Jarun spada pod Trešnjevku. Ovaj, Park stara Trešnjevka jer tu zna bit i događanja i kazališnih predstava i tako. Eto, taj dio.“ (Ž, 65)

„Ah..doma. (smijeh) Doma pa zato što, eto, sad je takva situacija. U principu, u parkovima u svima. Ja sam posvud, nisam, ono, po jednom. Al u principu parkovi i šćemo puno, ono, uličicama, ali, recimo, ovaj dio, ovaj dio tu i zapravo ovaj, znači, ovaj oko placa, ajmo tako nekako, oko placa najviše. Jer tu sam doma, ne.“ (Ž, 39)

5.6. Kvaliteta života na Trešnjevci

Svi ispitanici smatraju kvalitetu života na Trešnjevci dobrom, iako su svjesni da bi ona mogla biti i bolja. Pod dobrom kvalitetom života ispitanici ističu dobru prometnu povezanost s ostatkom grada, dobar položaj kvarta u smislu blizine samom centru grada te dobru opremljenost samog naselja („u kvartu imaš sve“). To su ujedno bili i faktori koji su razlikovali Trešnjevku od drugih kvartova.

„Pa jesam, ono, realno gledajući imamo sve što imamo. Nemam djece pa ne mogu reć, ono, za škole i vrtiće kolko je teško nać neko mjesto i sve, ali prometna povezanost, ono, blizina svih institucija, samo to kaj sam spomenuo, blizu je centru. Znači, ti tom prometnom povezanošću koje je Zagreb organiziro i omogućio, ti imaš do tramvaja 6 minuta i s tramvajem ak dođe, a brzo dođe, jer je remiza tamo i tramvaji često prolaze, a da i ne

govorim o 109ki koja spaja Novi Zagreb i Črnomerec i imaš tu jednu plansko napravljenu lepezu koja bi naravno uvijek mogla bit bolja i bla bla. Ali jednostavno ti omogućuje brzu povezanost s ostatkom svijeta, grada.“ (M, 35)

„Da. Zato što mi opet ko i maloprije, uređena je, relativno dobro uređena. Ima sadržaja, ima svega, znači. Isto opet, sve je praktički blizu... relativno. Relativno čak pod nosom, i vrtić i osnovna škola, srednja škola, posao...sve mi je tu negdje.“ (M, 25)

„A imaš svega i svačega, imaš Dom sportova recimo, konkretno moš otić tam rezervirat si termin, moš otić plivat na Jarun. Mislim kaj se tiče tu ovako svega i svačega pa mislim da je čist oke. Evo sad je Bandić napravio tu nekakav park, to ti je tu na Selskoj. Mislim neki vrug se opet događa, ak imaš možda ovo, ja nemam djece, ne. Mislim da možeš, ako imaš mašte ne, mislim da buš se na Trešnjevki snašo.“ (M, 50)

„Pa mislim da je život na Trešnjevci dosta dobar u smislu da Trešnjevka uglavnom ima pa praktički sve što čovjeku treba za život, dakle ja bih mogo komotno...ustvari, ja i živim tako da odem u centar grada možda jednom, dvaput mjesečno. Jer više-manje ovdje imam sve što mi treba tako da mislim da se ovdje može živjeti kvalitetno. Sad, naravno, to što neki ljude ne koriste te pogodnosti, to je druga stvar.“ (Vanja Radovanović)

Iako su generalno zadovoljni kvalitetom života na Trešnjevci, većina ispitanika vidi potencijal za njeno poboljšanje.

„Loša. Ne, ne, šalim se. Ok je, osim kaj je ta starogradnja u kojoj sam ja bio dosta loša. Zgrada se sva ruši, ono. Trebalo bi, ono, ulagat, više obnovit, uložit u infrastruktura da to malo zglada, znaš ono, ali, šta ja znam, život je topliji neg tu, ali opet, s obzirom da je stari kvart, sve onak ko da je oronulo malo, ko da je stalo u vremenu, znaš i nikako se ne renovira. Ne znam, mi smo čekali da se obnovi ta Čakovečka, da se promijeni asfalt, ono, godinama, deda uopće nije doživio to. I sad čak mislim da nisu ni cijelu ulicu, neg su pola ono (smijeh). Te neke stvari su mi, ono, čudne. Onda ovaj, s vodom smo imali problema jer su bile stare cijevi, nekoliko puta su bušili dolje. Život je generalno oke, što se tiče, ono, odnosa, ali što se tiče infrastrukture, mislim da je loša i da može i bolje.“ (M, 28)

„Pa jesam, ima stvari koje bi se dalo promijenit, ali samo sam ja lijena pisat bilo gradonačelniku bilo nešto. Mene smeta što nema dovoljno koševa za smeće. Recimo, tu po Gagarinovom putu vi odavde kad krenete do Savske kad dođete nema ni jednog koša, ono. Ta urednost i to. To me smeta.“ (Ž, 65)

„I možda bi se dalo sa, ovaj, bilo bi bolje kad bi se neke od mogućnosti Trešnjevke, recimo, da se ta trasa Samoborčeka, da se napravi ta pješačko – biciklistička staza, da se neke lokacije obnove, da se, recimo, upotrijebe prazni prostori tipa Bubara i tako. Dakle, ima tu još dosta potencijala koje bi se moglo iskoristiti (...)“ (V.R.)

U prilog dobroj kvaliteti života ide i to da se većina ispitanika ne bi voljela odseliti s Trešnjevke zbog raznih motiva – od blizine centru i opremljenosti sadržajem do afektivne vezanosti uz sam kvart jer su se tu rodili i jer tu žive cijeli život.

„Nikad se ne bih volio odseliti. Zato jer stvarno sam vezan uz ovo područje, općenito cijeli kvart.“ (M, 24)

„Da sam htio već bi otišao u Ameriku već odavno. Tu sam se rodil, tu sam se navikel, ovo sve je baš onak po mom.“ (M, 50)

5.6.1. Društveni i kulturni život

Što se tiče kulturnog i društvenog života na Trešnjevci, mišljenja su podvojena. Dio ispitanika smatra da postoji dovoljno kulturnog i društvenog sadržaja, iako bi taj sadržaj mogao biti i bogatiji. Većina prepoznaje Centar za kulturu Trešnjevka kao glavnog organizatora većine događanja u naselju, iako ga rijetko posjećuju.

„Pa jesam, da. Ima, definitivno ima događanja razno raznih i kulturni dom, il kak se to već zove, na Trešnjevci organizira razno razne stvari u Parku stara Trešnjevka. I u Zelen parku je znalo bit događanja. Sad je događanje onaj film festival je tamo kod, u Adžijinoj. Sad je film festival. Pa ima stalno nešto, kulturno je u redu. Ja nisam baš čovjek koji prati previše kulturu. (smijeh). Za onog ko želi, definitivno ima. Ne znam kak je na drugim kvartovima pa ne mogu uspoređivat.“ (M, 28)

„Pa iznenadilo me, evo ovo ljeto CeKaTe je imo, ima svake godine, al ovo ljeto sam ga valjda posebno primijetila, mada, ono, čini mi se prekratko, samo do 15. 7. je trajalo to ljeto u CeKaTe-u. Trešnja radi cijelo vrijeme, CeKaTe isto radi cijelo vrijeme, ali možda bi mu trebalo više reklame. Ne znam, recimo po meni, ja vidim, ali čini mi se da dosta ljudi kad im pričam ne skuže da se nešto dešava. (...) Ljudi se trude, ljudi... radili su u parku u Zorkovačkoj godinu ili dvije kolko sam ja uspjela popratiti isto neke koncertiće. To je bilo super, ne znam zašto su to prestali. I rade na kraju krajeva, tu u parku kod općine, rade stalno nekakva događanja samo ono, mislim da to CeKaTe organizira, niko drugi ono. Ali, bilo je prošle godine ili pretprošle, sad se ne sjećam, i filmove su vani prikazivali.“ (Ž, 39)

Dio ispitanika žali se što na Trešnjevci ne postoji kino referirajući se na nekadašnje kino Triglav u Okičkoj ulici koje se zatvorilo sredinom 90-ih, a gdje se sada nalazi DM.

„(...) meni možda malo više fali taj neki kulturni život. Zatvorili su nam to kino Triglav, ovo kazalište tu staro trešnjevačko to isto je propalo. Tak da, ono, da, fali malo više kulturnog života.“ (M, 24)

„A ne znam, kino nam fali. To je ono čega više nema i to je ono što nam fali.“ (Ž, 39)

„I kino Triglav, ono. Sad je u tom kinu Triglav DM. Onak, oke, kul, ajde, DM, valjda svima treba neki ku*** iz toga, ali, ne znam, ja sam ko klinac išo u taj kino Triglav. Gledao sam tam te crtiće, bilo mi je dosta simpa imat u kvartu malte ne od 5 minuta pješke kino, ne.“ (M, 28)

Drugi dio ispitanika društveni i kulturni život okarakteriziraju kao siromašan te da, osim programa Centra za kulturu i kazališta, nema nekih većih događanja.

„Pa ne previše, osim, ovog, kak se zove, kazalište, dječje kazalište i ovog tu u Parku stara Trešnjevka nema nekih većih događanja. Onda odemo u grad.“ (Ž, 65)

„Ne, siromašan je, ono. Ima toliko potencijala, mislim da se to ne iskorištava definitivno koliko bi moglo, ono. Ima masa tog zelenila, masa parkova otvorenih tipova, ono, ograđeni su ono, di bi se mogli dešavati ko zna kakvi hepeninzi. Ima masa tih parkirališta di bi se isto moglo desiti svašta. Mislim da je jako siromašna. Nudi se možda puno više nego u drugim kvartovima, ali kakav mu je potencijal, to bi se moglo dići, ono, par stepenica definitivno. Ima dva kazališta, ono, realno gledano, staro kazalište Trešnjevka, kazalište Trešnja di se isto dešavaju stvari, ali siromašno, ne. I navodno ima jako puno prostora koji služe mjesnoj zajednici koja, ono..isto trulo, prazno, ne znam, za njih...trebo bi se možda prisjetiti, al ono...Tak da, nisam zadovoljan.“ (M, 28)

5.7. Centar za kulturu Trešnjevka

Centar za kulturu Trešnjevka organizira brojna događanja na Trešnjevci od raznih izložba do predstava i prikazivanja filmova. Svi ispitanici znaju gdje se nalazi i čime se bavi Centar, ali smo ga rijetki ga posjećuju. Većinom ga ne posjećuju jer nisu zainteresirani za takva kulturna i društvena događanja.

„Čuo sam, naravno. Nisam bio u njemu, ja bi reko, sad ću izračunat, nekih 12, 13 godina nisam bio. Šta ja znam, reko sam, nije moja ta neka...mene zanimaju neke druge stvari.“ (M, 28)

Ispitanici koji ga posjećuju ga ne posjećuju redovito, već periodično kada pronađu nešto njima zanimljivo i interesantno.

„Ima super stvari. To je, ono, imaš te ploče barem na stanici tamo kod parka di ti piše, ono, kaj je u tome i onda ak si tamo program da, vidiš si. Vidim da se, ono, dešavaju i bio sam u zadnje, ono, 3 godine, prije tri godine na nekoj predstavi i prije 2 godine, prije godinu dana na izložbi baš susjede moje kaj se bavi tim tepisima, radi tepihe i razne uzorke na tom tkalačkom stanu i onda je to interesantno pa evo, došli smo susjedi na izložbu. Ali, tak da u biti, svakih 2 godine odem tamo.“ (M, 35)

„Pa voljela bih ga više posjećivat. A u principu odem, ne znam, na izložbice i odemo, recimo, kad su te neke onak, kaj ja znam, te neke posebne ekstra reklamirane stvari. Nije da sad baš svakodnevno pratim, ali kad su, ne znam, ono predstavnice neke super.“ (Ž, 39)

„Posjećujem. Kad ima nešto, što me zanima, posjećujem. Evo, pred jedno 2 godine ja nisam znala i bila, je isto bio o staroj Trešnjevci film na otvorenom, ono.“ (Ž, 65)

U razgovoru s Vanjom Radovanovićem, voditeljem projekta Mapiranje Trešnjevke smatra da Centar pridonosi identitetu Trešnjevke jer je poprilično aktivan i prisutan sa svojim programima i događanjima na Trešnjevci.

„Pa pridonosi jer prije svega svojim imenom, a ja smatram da je on jedan od najaktivnijih centara za kulturu, dakle možda ulazi u, ono, tri najaktivnija, recimo, Dubrava, Trešnjevka i Peščenica. S time da je, jel Dubrava i Trešnjevka jača, o tome bi se dalo razgovarati. Dakle, već samim time što se već spominje toliko puta imenom i svojim programima, mislim da je on vrlo prisutan ovdje. A sad, mislim da doprinosi prije svega time da on nudi sadržaje koji inače nisu jako komercijalni. Dakle, njihov rad je dosta podržan od strane grada financijski šta je i u redu jer neke stvari se jednostavno ne mogu raditi na financijskoj osnovi jer ako neko hoće ići na koncert, onda kupi kartu i onda se ode, ne znam, u Dom sportova, u Aquarius, ili negdje, al ovdje se mogu naći sadržaji kaj nisu jako komercijalni, a mislim da su potrebni. Od galerije pa do ovih nekih predstava za djecu pa nekakvih drugih programa, kulturni amaterizam i tako dalje.“ (V.R.)

I Saša Martinović Kunović, voditeljica galerije Moldur u Centru za kulturu Trešnjevka, smatra kako Centar pridonosi identitetu:

„Pa mislim da da zato što ga na neki način nastoji istražiti i čuvati, a, recimo, u sklopu Centra se nalazi i galerija koju ja vodim igrom slučaja. Ona je za arhitekturu i dizajn i često ima baš te teme koje promišljaju povijest naselja. U nekoliko navrata smo imali izložbe o tim nekim trešnjevačkim cjelinama i smatram da je baš taj program dosta doprinio nekom dokumentiranju te povijesti koja je onda temelj za daljnje istraživanje.“ (S.M.K.)

Također, u sklopu Centra organizirane su i brojne šetnje Mapiranja Trešnjevke gdje su uz šetnju Trešnjevkom ispričane priče i anegdote iz njene povijesti.

„Rekla bih da ovo što mi radimo u Centru za kulturu Trešnjevka, ove šetnje, Mapiranje Trešnjevke idu tome da zapravo osvijestimo važnost tih nekih lokalnih priča i vidim da ljudi, i Trešnjevčani i drugi, da ih to zanima, da žele da se to nekako negdje, ovaj, zabilježi. Znači, shvaćaju vrijednost te neke lokalne memorije.“ (S.M.K.)

S druge strane, i dalje je mali postotak ljudi koji posjećuju CeKaTe i prepoznaju ga važan dio Trešnjevke koji se trudi pružiti doprinos kako zajednici, tako i identitetu same Trešnjevke.

„Mislim da ne prepoznaju dovoljno. Ja znam da ima ljudi koji često dolaze tamo i često se, dakle, služe tim sadržajem, dođu na izložbu ili nešto, ali mislim da bi to moglo biti i više. Da ljudi zapravo nisu možda dovoljno obaviješteni, ili, s druge strane, možda nema dovoljno ljudi koje interesira taj sadržaj. Isto, neko će otić radije u kino, a neko će otić na izložbu.“ (V. R.)

„Pa možda neka, pa hajde, stručna javnost prepoznaje. Sad, da li to široke mase prepoznaju... Možda ovi ljudi koji dolaze na te šetnje Mapiranja. Mi već imamo ljude koji dolaze već drugu, treću godinu na te šetnje i mislim da je njima to jasno, ali to jedan mali postotak u odnosu na ukupnu količinu stanovnika. Sad, koja količina bi trebala biti da se zaključiti? U prosjeku možda to šire mase nas baš ne prepoznaju. Ali radimo na tome. Ima dosta ljudi koji, znači, imamo mi dosta korisnika, a ima dosta ljudi koji jednostavno nikad nisu tu bili, ne znaju što mi radimo, a nisu ni osviješteni baš.“ (S. M. K.)

6. Rasprava

Istraživanjem smo stekli uvid u identitet Trešnjevke kroz dva aspekta – prostorni i simbolički. Prostorno smo istraživali Trešnjevku kroz mentalnu mapu Kevina Lyncha te smo pronašli sve značajnije elemente te mape. Promatranjem, analizom sadržaja i samim intervjuima ustanovili smo granice Trešnjevke kako ih vide stanovnici, a negdje su bile čvršće, a negdje rahlje određene. Tako se željeznička pruga pokazala kao najčvršćom granicom na sjeveru koja je kroz povijest, ali i danas, odvajala Trešnjevku od centra grada⁴. Savska cesta se pokazala kao istočna granica koja odvaja Trešnjevku od Trnja. Južna i zapadna granica nisu tako strogo određene, ali većina ispitanika je Zagrebačku aveniju i Fallerovo šetalište doživjela kao krajnje granice kvarta. Pronašli smo i sve značajnije puteve Trešnjevke poput Ozaljske/Tratinske ulice, Selske ceste, Nove ceste Zagorske ulice itd. Područja koja bi se na Trešnjevci mogla izdvojiti kao posebna su Naselje Prve hrvatske štedionice, ali i spontano nastali dijelovi neregularne gradnje, naročito zapadno od tržnice. Kao jedni od najznačajnijih čvorišta pokazao se Trešnjevački trg na kojem se križaju Ozaljska, Trakošćanska, Krapinska i Vukovarska ulica te trešnjevačka tržnica koja se istaknula kao najvažniji simbol kvarta. Od ostalih čvorišta treba spomenuti i Park Stara Trešnjevka gdje se promatranjem pokazalo kako se tamo okuplja velik broj korisnika, a upitnicima se potvrdilo i kako ga ispitanici smatraju mjestom ugone na Trešnjevci na kojem vole provoditi vrijeme. Remiza se, također, pokazala kao jednim od važnijih čvorišta, odnosno svojevrsnog prekida u transportu koja spaja zapadni dio grada s centrom. Iako smatrana i samim simbolom Trešnjevke, Remiza se istaknula i kao mjesto neugode na Trešnjevci gdje se većina ispitanika ne voli zadržavati. Na kraju, pronašli smo i orijentire od kojih se najviše ističu dimnjak Toplane, vidljiv iz mnogih dijelova grada te Cibonin toranj. Na lokalnoj razini to su trešnjevačka tržnica, Konzum, a nekadašnja Nama na Trešnjevačkom trgu i Park Stara Trešnjevka.

Intervjuima sa stanovnicima Trešnjevke smo pokušali dobiti uvid u simbolički aspekt identiteta Trešnjevke, odnosno ima li Trešnjevka za svoje ispitanike emocionalnu, kulturnu i društvenu vrijednost. Kroz intervju se pokazalo da su ispitanici - stanovnici Trešnjevke emocionalno vezani za prostor u kojem žive. Ona je za njih predstavljala dom i mjesto

---

⁴ Opširnije vidi u: Jukić, T. (1998) *Urbanistička studija preobrazbe središnjeg područja Trešnjevke*. Zagreb: Zavod za planiranje razvoja grada i zaštitu čovjekova okoliša.

odrastanja te su pokazivali vezanost uz svoj kvart kroz uspomene i sjećanja koje su stekli najčešće upravo odrastanjem.

Gotovo svi ispitanici su navodili distinktivne značajke Trešnjevke koja ju čini posebnim i specifičnim zagrebačkim kvartom. Tako se Trešnjevka razlikuje od drugih kvarova prema svom položaju i blizini centru grada, dobroj prometnoj povezanosti te prema dobroj opremljenosti sadržajem („u kvartu imaš sve“). Također, Trešnjevka se za njene ispitanike razlikovala i po svojim stanovnicima koji su doživljavani kao topliji i spremniji pomoći jedni drugima zbog čega Trešnjevka poprima određeni „duh kvarta“ u kojem se susjedstvo i zajednica smatra važnim dijelom Trešnjevke i njenim simbolom. Ta važnost susjedstva, prema ispitanicima, dio je ostatka naslijeđa Trešnjevke kao radničkog kvarta i „običnih ljudi“, kako bi rekla jedna ispitanica.

Dio tih značajki su poprimili simbolička značenja zahvaljujući individualnim iskustvima i „upisivanjem“ značenja (antropološki pojam) svakog stanovnika. Simbole su ispitanici prepoznavali kao važne dijelove Trešnjevke te kao njene posebnosti koje je čine različitom od drugih dijelova grada. Najveći simbol Trešnjevke je upravo njena tržnica kao centralno mjesto kvarta. Zatim su tu Park Stara Trešnjevka, Stadion NK Zagreba, Dom sportova, stare obiteljske kućice kao sjećanje na prošlost i povijest Trešnjevke kao radničkog kvarta, trešnje po kojima je dobila i ime itd.

Ispitanici su svjesni i da se Trešnjevka mijenja, naročito u vizualnom smislu budući da se na Trešnjevci grade novi stambeni i poslovni objekti te Trešnjevka postaje poželjnim mjestom za život. Ove promjene većina ispitanika ne doživljava nužno negativnima, ali smatraju da to i narušava izgleda kvarta jer se gradi bez nekog smislenog urbanog plana. Postoje, također, i pozitivne promjene u uređenju zelenih površina i parkova koje su se ispitanicima pokazale iznimno važnima. Osim vizualnih promjena, ispitanici primjećuju i promjene u samom susjedstvu te ističu kako se susjedi sve manje poznaju, druže se i pomažu u odnosu na nekad. Također primjećuju da druženja među susjedima sve češće zamjenjuju druženja među sebi sličnima prema interesima, hobijima i sl. I promatranjem se pokazalo da se druže vlasnici pasa, roditelji s djecom itd. Ipak, većina ispitanika smatra da je susjedstvo na Trešnjevci još uvijek važan simbol i dio njenog identiteta.

Što se tiče kvalitete života, ispitanici su zadovoljni. Ističu dobru prometnu povezanost, blizinu centru i dobru opremljenost sadržajem kao glavne čimbenike zadovoljavajuće kvalitete života na Trešnjevci. Ipak, primjećuju neke nedostatke poput loše kvalitete

starogradnje, prometnih gužvi, manjka parkirnih mjesta, neiskorištenih praznih prostora itd. U prilog dobroj kvaliteti života ide i to što se većina ispitanika ne želi odseliti s Trešnjevke.

Društveni i kulturni život na Trešnjevci zasigurno postoji te se na njenom području nalazi Centar za kulturu Trešnjevka kao jedan od najaktivnijih centara, dječje Kazalište Trešnja, Dom sportova, Cibona, parkovi pa i sama tržnica. Ipak, mišljenja ispitanika su podvojena tako da dok jedni tvrde da je društveni i kulturni život na Trešnjevci sasvim dobar, drugi ga smatraju siromašnim ističući da osim Centra i dječjeg kazališta na Trešnjevci nema drugih značajnijih događanja. Dio ispitanika iskazuje i žaljenje i nostalgiju što na Trešnjevci više nema kina, referirajući se na nekadašnje kino Triglav u Okičkoj ulici.

Centar za kulturu Trešnjevka kao jedan od nositelja kulturnog i društvenog života na Trešnjevci bio je prepoznat od strane ispitanika kao takav, ali pokazalo se da ga samo rijetki posjećuju i to uglavnom periodično. Zanimljivo je da ga ispitanici nisu doživjeli kao jednog od simbola Trešnjevke, iako su svi čuli za njega, znali gdje se nalazi i čime se bavi.

7. Zaključak

Provedenim istraživanjem dobili smo uvid u identitet Trešnjevke kao kvarta kroz percepciju njenih stanovnika. Kwart smo definirali kao prostor mjesta (Castells), odnosno antropološko mjesto (Augé) koje posjeduje svoj identitet, oblik, značenje i funkciju. Prikazali smo Trešnjevku kroz dva aspekta. Prostorni pomoću mentalne mape koju koriste stanovnici kako bi se lakše koristili prostorom te simbolički percepciju njenih stanovnika.

Možemo zaključiti da je Trešnjevka zagrebački kvart koji posjeduje svoj poseban identitet. U formiranju njenog identiteta posebno su se istaknuli sljedeći čimbenici. Prije svega njena *povijest radničkog kvarta* koji je nikao na području nekadašnjih pašnjaka sa stablima divljih trešanja, a upravo zahvaljujući željezničkoj prugi s kojom je počelo njeno nastanjivanje i urbanizacija. Zatim, *sami stanovnici* – Trešnjevčani koji su okarakterizirani kao „obični ljudi koji su sve svojim radom stekli“ što predstavlja to naslijeđe radničkog kvarta te samo susjedstvo koje se pokazalo kao važan simbol Trešnjevke.

„Ljudi su obični. Nisu puni sebe, u tom smislu, ono, nego su obični. Imaš od ovih kumica po placu, od ajde fala bogu sad nema tih pijanaca...radnički običan, radnički kvart koji su više-manje sve svojim radom stekli.“ (Ž, 65)

„Bit je u tome ovako...znači, maksimalno si svi vjeruju. Mi imamo od nekoliko susjeda ključeve od stana njihovih ako se dogodi s****, a isto tako i oni od nas.“ (M, 28)

U formiranju identiteta svakako se ističe i taj arhitektonski mozaik starih obiteljskih kuća kao nositelja trešnjevačke povijesti i tradicije te novih stambenih i poslovnih zgrada, kao svojevrsna budućnost kvarta.

„ (...) al meni je ono simbol Trešnjevke svaka stara kuća koja je..ima okućnicu oko sebe, a još kak bi reko, da ima ono stablo trešnje ko u mojem djetinjstvu prije 20 godina, prije 25 godina svako stablo, svako dvorište ili svako treće dvorište je imalo stablo trešnje u dvorištu pa onda, ono, možda još par tih dvorišta su, ono, možda mi i najveći ti simboli Trešnjevke.“ (M, 35)

I posljednje, svi ti prostorni simboli koji su specifični samo za Trešnjevku poput njene tržnice, dimnjaka Toplane, Cibonina tornja itd., a koji je ujedno i razlikuju od drugih zagrebačkih kvartova.

„I Toplana je definitivno, makar to koliko je to korisno, nije, imat u kvartu... ali definitivno je neki simbol, ono, vidiš Toplanu bilo gdje iz grada, gledaš, vidiš taj toranj i onda znaš di ti je kvart.” (M, 28)

Valjalo bi još napomenuti da su u ovom radu uzeli stanovnici kao jedni od aktera u izgradnji i formiranju identiteta Trešnjevke, te kako bi trebalo u obuhvatiti i druge aktere – prostorne stručnjake, ekonomske i političke – kako bi se dobila cjelokupna slika tog identiteta. Ovo istraživanje može poslužiti kao svojevrsni doprinos većim i opsežnijim istraživanjima za koja smatramo da su potrebna naročito u planiranju izgradnje grada gdje je nužno uzeti u obzir postojeći identitet kvarta i mišljenja samih stanovnika.

8. Literatura:

1. Augé, M. (2001) *Nemjesta: uvod u moguću antropologiju supermoderniteta*. Karlovac: Naklada Društva arhitekata, građevinara i geodeta.
2. Batina, G., Leutar, V. (2008) *Moj kvart Trešnjevka: istraživanje identiteta kvarta*. Zagreb: Centar za kulturu Trešnjevka.
3. Castells, M. (2000) *Uspon umreženog društva*. Zagreb: Golden Marketing.
4. Crljenko, I. (2008.) Izraženost identiteta u gradskoj toponimiji kvarnerskih i istarskih gradova, *Hrvatski geografski glasnik*, 70 (1): 67-90.
5. Čaldarović, O. (2007) *Istraživanje zadovoljstva stanovnika gradske četvrti Trešnjevka*. Istraživački izvještaj. Zagreb: Filozofski fakultet.
6. Gulin Zrnić, V. (2009) *Kvartovska spika: Značenja grada i urbani lokalizmi u Novom Zagrebu*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
7. Jukić, T. (1998) *Urbanistička studija preobrazbe središnjeg područja Trešnjevke*. Zagreb: Zavod za planiranje razvoja grada i zaštitu čovjekova okoliša.
8. Lynch, K. (2000) *The image of the city*. London: The MIT Press
9. Marković, I., Fuerst-Bjeliš, B. (2015) Prostorni identitet kao pokretačka snaga razvoja turizma: komparativna analiza regija Bjelovara i Čakovca. *Hrvatski geografski glasnik*, 77 (2): 71-88.
10. Mirošević, L., Vukosav, B. (2010) Prostorni identiteti otoka Paga i južnoga podvelebitskog primorja, *Geoadria*, 15 (1): 81-108.
11. Pereković, P. i dr. (2007) Percepcija osnovnih karakteristika otvorenih prostora u stambenim naseljima - primjer Grada Zagreba i Velike Gorice, *Društvena istraživanja*, 92 (6): 1103-1124.
12. Statuta Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 23/16)
13. Stiperski, Z. (2015) Percepcija mjesta ugone i neugode u prostoru grada Zagreba. *Prostor*, 23 (2): 332-343.
14. Šarinić, J., Čaldarović, O. (2015) *Suvremena sociologija grada: Od nove urbane sociologije prema sociologiji urbanog*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
15. Tonkiss, F. (2005) *Space, the City and Social Theory: Social Relations and Urban Forms*. Cambridge: Polity Press.
16. Twigger-Ross, C. L., Uzzel, D. L. (1996) Place and Identity Processes, *Journal of Environmental Psychology*, 16 (3): 205-220.

17. Ursić, S. (2008) Mjesta i nemjesta u suvremenim konceptualizacijama prostora.
Društvena istraživanja, 18 (6): 1131-1151.

Internetski izvori:

1. Centar za kulturu Trešnjevka: <http://www.cekate.hr/>
2. Mapiranje Trešnjevke: <http://mapiranjetresnjevke.com/>
3. Grad Zagreb: <http://www.zagreb.hr/>

9. Sažetak

U ovom radu istraživao se identitet zagrebačkog kvarta Trešnjevke. Kvart shvaćen kao prostor mjesta, tj. antropološko mjesto odredili smo kao specifični prostorno-socijalni entitet. Kvart smo shvatili kao specifično mjesto u kojem ljudi žive i svakodnevno koriste. Kvart zbog toga posjeduje svoju povijest, značenje i identitet. Oslanjajući se na Bassandovu tipologiju urbanih aktera, u istraživanju smo se orijentirali na stanovnike i njihovu percepciju kvarta. U istraživanju su korištene kvalitativne metode istraživanja – analiza sadržaja, intervju i promatranje. Istraživali smo identitet kroz dva aspekta – prostorni i simbolički. Prvim smo prikazali mentalnu mapu Trešnjevke te pokazali kako ispitanici percipiraju i koriste prostor Trešnjevke. A drugim, simboličkim aspektom, smo istražili ima li Trešnjevka emocionalnu, društvenu i kulturnu vrijednost za svoje ispitanike.

Ključne riječi: identitet, kvart, mjesto, Trešnjevka

10. Summary

This thesis explored the identity of Trešnjevka, a neighborhood in Zagreb. Neighborhood is observed as a space of place, i.e. anthropological space and defined as a specific spatial-social entity. Neighbourhood is understood as a specific place where people live and which they use daily. Therefore, neighborhood has its history, meaning and identity. Relying on Bassand's typology of urban actors, we focused on the inhabitants and their perception of the neighborhood. The research was conducted using qualitative research methods, namely content analysis, interviews and observations. Two aspects of neighborhood identity were explored, spatial and symbolic. The first included a mental map of Trešnjevka and respondents' perception and use of the neighborhood's area. The latter investigated whether the neighborhood has an emotional social and cultural value for its respondents.

Key words: identity, neighborhood, place, Trešnjevka

11. Prilozi

11.1. Prilog 1. – Nacrt intervjua

1. Što je za vas Trešnjevka?
2. Koja vam prva asocijacija padne na pamet?
3. Razlikuje li se (i po čemu) Stara Trešnjevka od drugih kvartova?
4. Koji su, po vama, simboli Stare Trešnjevke?
5. Gdje u kvartu provodite najviše vremena?
6. Što obično radite na kvartu u slobodno vrijeme?
7. Koliko se družite sa svojim susjedima? Gdje..?
8. Jeste li zadovoljni kvalitetom života na Trešnjevci?
9. Koliko se Trešnjevka promijenila (tijekom vašeg života na Trešnjevci / u odnosu na vrijeme kada ste se doselili)? I što se promijenilo?
10. Biste li se voljeli odseliti? Zašto? (Koji vas problemi muče? Što biste voljeli promijeniti?)
11. Koje su, prema Vašem mišljenju, granice kvarta Stara Trešnjevka? Koja su mjesta važna/posebna unutar tih granica?
12. Jeste li zadovoljni kulturnim i društvenim životom Trešnjevke?
13. Jeste li čuli za Centar za kulturu Trešnjevka? Posjećujete li CeKaTe?
14. Dobna skupina
15. Koliko dugo živite/radite na Staroj Trešnjevci? Gdje? (opcionalno)

Dodatna pitanja za voditelje Centra za kulturu Trešnjevka i Mapiranja Trešnjevke:

16. Na koji način, prema vašem mišljenju, Centar pridonosi identitetu Trešnjevke?
17. Prepoznaju li stanovnici Trešnjevke Centar za kulturu kao jedan od nositelja identiteta kvarta?

11.2.Prilog 2 – Plan promatranja

Datum:

Mjesto:

Vrijeme:

PARK STARA TREŠENJEVKA I PARK ZVONIMIRA MILČECA

1. Koliko osoba je prošlo kroz park ne zadržavajući se u njemu? _____
2. Koliko osoba se zadržalo u parku? _____
  - 2.1. Koliko ima osoba starije životne dobi? _____
  - 2.2. Koliko ima osoba mlađe životne dobi? _____
  - 2.3. Koliko ima djece? _____
3. Što rade oni koji se zadržavaju na tom mjestu? (Sjede, pričaju, jedu, igraju se s djecom, šeću psa...?)

TREŠNJEVAČKI TRG i PROSTOR OKO TRŽNICE

1. Koliko osoba je prošlo ne zadržavajući se u pola sata? _____
2. Koliko automobila i tramvaja je prošlo kroz raskrižje Ozaljske i Krapinske ulice u pola sata? _____
3. Koliko osoba se zadržalo?
  - 3.1. Razlozi zadržavanja (čekanje tramvaja itd.):

11.3.Prilog 3 - Upitnik

Datum _____

Ispitivač _____

1. Spol: M / Ž

2. Godina rođenja:

3. Zaokružite jedan od dva pojma suprotnog značenja koji povezujete sa Starom Trešnjevkom:

NEUGODNO	-	UGODNO
STRANO	-	BLISKO
HLADNO	-	TOPLO
NEPRIVLAČNO	-	PRIVLAČNO
NEPOŽELJNO	-	POŽELJNO
NEPRIJATELJSKO	-	PRIJATELJSKO
NAPETO	-	OPUŠTENO
NEPRIRODNO	-	PRIRODNO
NESIGURNO	-	SIGURNO

4. Na kojem mjestu/području/dijelu na Trešnjevci se osjećate ugodno?

---

5. Na kojem mjestu/području/dijelu na Trešnjevci se ne osjećate ugodno?
